

ระบบศาลและการชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล COURT SYSTEM AND DETERMINATION OF THE COMPETENCE CONFLICTS AMONG COURTS

ภชฤทธิ์ นิลสนิท*
Bhajarit Ninsanit

บทคัดย่อ

ในทางตำราวิชาการกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและวิชากฎหมายพระธรรมนูญศาลยุติธรรมยังขาดการอธิบายและและวางหลักกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องระบบศาลและการชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล บทความฉบับนี้จึงค้นคว้าและวางหลักกฎหมาย พร้อมเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นในเรื่องดังกล่าว และจากการศึกษาจะพบว่าระบบศาลและการชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล มีพัฒนาการดังนี้

1. ก่อนการปฏิรูปการปกครองสมัย ร.5 เป็นระบบหลายศาล ซึ่งมีการชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลโดยกรมประทับตรารับฟ้อง
2. หลังการปฏิรูปการปกครองสมัย ร.5 เป็นระบบ 2 ศาล โดยมีศาลสูงสุดศาลเดียว ซึ่งมีการชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลโดยศาลที่รับฟ้องคดี
3. หลังการรัฐประหาร พ.ศ. 2494 เป็นระบบศาลคู่ มีศาลสูงสุด 2 ศาล ซึ่งมีการชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลยังคงใช้ระบบเดิมคือ ศาลที่รับฟ้องคดี
4. หลังการปฏิรูปการเมือง พ.ศ. 2540 เป็นระบบหลายศาล มีศาลสูงสุด 3 ศาล ซึ่งมีการชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลโดยเปลี่ยนระบบใหม่คือ ให้ศาลที่รับฟ้องคดีกับศาลที่ถูกกล่าวอ้างว่ามีเขตอำนาจวินิจฉัยกันก่อน หากมีปัญหาก็เสนอต่อคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล

และจะพบต่อไปว่าระบบศาลของไทยยังคงมีอิทธิพลทางแนวความคิดเดิมที่แบ่งศาลเป็น 2 กลุ่ม คือศาลพลเรือน ซึ่งประกอบด้วยศาลรัฐธรรมนูญ ศาลยุติธรรม และศาลปกครอง กับศาลทหาร อันเป็นระบบการแบ่งที่เน้นอำนาจทางการทหาร อันเป็นแบบเก่าที่ใช้กันมาก่อนการปฏิรูปการเมือง พ.ศ. 2540 ซึ่งไม่เหมาะสมกับการปกครองของไทยในปัจจุบัน เพราะการแบ่งระบบศาลตามกฎหมายรัฐธรรมนูญมีการแบ่งเป็นระบบหลายศาล คือมีทั้งศาลยุติธรรม ศาลปกครอง

* นบ. (เกียรตินิยมอันดับ 2) และ นม. (กฎหมายเอกชน) จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ชลช ปัจจุบันดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาศาลอาญา. E-mail: ninsanit@hotmail.com

และศาลทหารกับยังมีศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งผลแห่งคำพิพากษาย่อมต้องผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอื่นของรัฐ ซึ่งไม่เว้นแม้แต่ศาลทหาร ดังนั้น การแบ่งแยกระบบศาลออกเป็นศาลทหารและศาลพลเรือนจึงไม่สอดคล้องกับระบบตามรัฐธรรมนูญในปัจจุบัน

ในเรื่องการชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลของไทยสามารถแบ่งออกเป็น 2 กรณี คือ กรณีการขัดกันของเขตอำนาจศาลในระหว่างศาลปกติธรรมดา ซึ่งก็คือกรณีที่เกิดการขัดกันของเขตอำนาจศาลในระหว่างศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และศาลทหาร กับกรณีของการขัดกันของเขตอำนาจศาลภายในองค์กรศาลเดียวกัน ซึ่งก็คือการขัดกันของเขตอำนาจศาลในระหว่างศาลยุติธรรมด้วยกัน และการขัดกันของเขตอำนาจศาลในระหว่างศาลปกครองด้วยกัน โดยในกรณีการขัดกันของเขตอำนาจศาลในระหว่างศาลปกติธรรมดาจะใช้วิธีการแก้ปัญหาตามพระราชบัญญัติการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลขึ้นมา ส่วนกรณีของการขัดกันของเขตอำนาจศาลภายในองค์กรศาลเดียวกันนั้น แต่ละองค์กรศาลจะเป็นผู้วินิจฉัยถึงเขตอำนาจศาลกันเอง

สำหรับปัญหาในส่วนของการขัดกันของเขตอำนาจศาลจะพบว่า ระบบศาลไทยเป็นระบบหลาย โดยจะมีการขัดกันของเขตอำนาจศาลระหว่าง 3 ศาล เกิดขึ้นโดยส่วนใหญ่เฉพาะระหว่างศาลยุติธรรมกับศาลปกครอง และไม่มีปัญหาการขัดกันของเขตอำนาจศาลในระหว่างศาลปกครองกับศาลทหาร จึงกลายเป็นปัญหาที่สะท้อนกลับไปถึงโครงสร้างของคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลว่าสมควรจะต้องมีการปรับปรุงใหม่หรือไม่ โดยการแยกศาลทหารออกมาใช้ระบบเดิมที่ให้ศาลที่รับฟ้องเป็นผู้วินิจฉัย แต่เพิ่มเติมไขในส่วนของการพิจารณาเรื่องเขตอำนาจศาลให้จบเสียก่อนภายใน 2 ชั้นศาล โดยอาจจะให้ศาลฎีกาหรือศาลทหารชั้นสูงสุดเป็นผู้วินิจฉัย หรือให้ศาลอุทธรณ์หรือศาลทหารชั้นกลางวินิจฉัยเป็นที่สุดท้าย คือ ต้องห้ามมิให้ฎีกาต่อไป แล้วให้คณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลเป็นการวินิจฉัยการขัดกันของเขตอำนาจศาลในระหว่างศาลยุติธรรมกับศาลปกครอง

ABSTRACT

Court System and Determination of the Competence Conflicts among Courts

All of books of civil procedure law and constitution of the courts law didn't explain a systematic approach to the court system and the determination of the competence conflicts among courts. This article is a researching into that with problems of competence conflicts among courts. The result of the research found: a history of the

court system and resolving methods of the competence conflicts problems was divided in 4 eras.

1. **Before the administrative reform by King Rama V.:** The court system was a multi-courts system and it had the resolving of the competence conflicts from a decision by the department of the plaintiff as the same purpose of a tribunal of the competence conflicts (Le Tribunal des conflits).

2. **After the administrative reform by King Rama V.:** The court system was 2-courts system with one Supreme Court and it had the resolving of the competence conflicts by the determination of the competence conflicts from a decision by the plaintiff-receiving court.

3. **After the Coup d'état in B.E. 2494:** The court system was a dual court system with two Supreme Courts and it was still having the resolving of the competence conflicts by the determination of the competence conflicts from a decision by the plaintiff-receiving court.

4. **After the politic reform in B.E. 2540:** The court system is a multi-courts system and it had the resolving of the competence conflicts by the tribunal of the competence conflicts to determination of the competence conflicts after the opinions between the plaintiff-receiving court and the opinion-delivering court.

The research, then another in the history of the court system, found an explanation of the court system is still dividing in two groups: the civilian court – the constitutional court, the court of justice and the administrative court – and the military court, from an old concept before the politic reform in B.E. 2540. That old concept of the court system isn't suitable for the modern court system in the present, because the constitution law divided the court system to a multi-courts system by separation the normal courts to the court of justice, the administrative court and the military court, and has got the constitutional court on top of the normal courts for the propose of the constitution protection.

The determination of the competence conflicts among courts was divided in 2 situations: competence conflicts among normal courts and conflict of jurisdictions within the same court organization. A resolution of the competence conflicts among normal courts leads to the committee of on the Determination of the Competence Conflicts among Courts according to the Act on the Determination of the Competence Conflicts

among Courts B.E. 2542. However, the resolution of the conflict of jurisdictions within the same court organization lets each court organization judges his jurisdictions itself.

Finally, the research found problems of the resolving of the competence conflicts by the determination of the competence conflicts according to the Act on the Determination of the Competence Conflicts among Courts B.E. 2542 that the competence conflict has got only between the court of justice and the administrative court. The suggestion of this research is reforming the determination of the competence conflicts system by separated the military court out of the tribunal of the competence conflicts and using the resolving of the competence conflicts by the determination of the competence conflicts only from a decision by the plaintiff-receiving court.

1. ความนำ

กฎหมายพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มักจะถูกมองจากผู้สอนกฎหมายผู้เป็นผู้พิพากษาว่าเป็นกฎหมายที่ง่าย เพราะมีบทมาตราน้อย และยังเป็นกฎหมายที่ใช้ประจำหรือใกล้ตัว นอกจากนี้ การใช้กฎหมายในการสอน ให้เน้นเพียงแค่ตัวบทกฎหมายตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม กับพระราชบัญญัติการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล พ.ศ. 2542 ก็เป็นอันเพียงพอแล้ว อีกทั้งในวิชากฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งก็ไม่ต้องจำต้องอธิบายถึงกฎหมายพระธรรมนูญศาลยุติธรรมไว้ เพราะกฎหมายพระธรรมนูญศาลยุติธรรมได้แยกออกไปอีกส่วนหนึ่งแล้ว ทำให้ตำราในวิชากฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งใช้แต่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในการอธิบาย แม้คำกล่าวที่ว่ากฎหมายพระธรรมนูญศาลยุติธรรมจะดูเหมือนง่ายสำหรับผู้สอนและดูเหมือนจะเป็นสิ่งที่ถูกต้องตามมา เพราะมีเนื้อหากฎหมายน้อยและเป็นการสอนที่มุ่งต่อการสอบของนักศึกษาในชั้นเรียน ซึ่งเนื้อหาเพียงแค่นี้ใช้สอนก็มากพอสำหรับนักศึกษาที่ใช้ในการสอบแล้ว แต่หากมองในทางวิชาการความคิดเช่นนี้ย่อมเป็นการปิดความก้าวหน้าและการค้นคว้าในทางวิชาการของตัวผู้พิพากษาเอง เนื่องจากในความเป็นจริงกฎหมายย่อมมีการพัฒนาอยู่เสมอ วิชาการมีความก้าวหน้าอยู่ตลอดเวลา การจะสรุปว่าวิชาการใดวิชาการหนึ่งมีความง่ายเพราะเหตุจากการไม่นำไปเชื่อมโยงมุมมองในทางวิชาการจึงเป็นหนทางที่ทำให้วิทยาการไม่พัฒนา หรือเรียกว่าเป็นการแช่แข็งทางวิชาการ และทัศนคติต่อการใช้และการตีความกฎหมายจึงเหมือนเป็นการใช้และตีความเฉพาะส่วนๆ ไป ดังจะเห็นได้จากพัฒนาการของวิชากรกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและวิชากฎหมายพระธรรมนูญศาลยุติธรรมที่มีต่อเรื่องระบบศาลและการชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลที่คำอธิบายทางกฎหมายยังไม่มีการอธิบายเพื่อจัดให้เป็นระบบที่ถูกต้อง

บทความฉบับนี้จึงเป็นเพียงการเติมบางส่วนของส่วนที่ยังขาดของวิชาการกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและวิชากฎหมายพระธรรมนูญศาลยุติธรรมในเรื่องระบบศาลและการชี้ขาด

อำนาจหน้าที่ระหว่างศาลมาเสนอให้ชัดเจนขึ้น และยังได้จัดวางระบบใหม่ให้ชัดเจนทันสมัยตามหลักนิติศาสตร์ ซึ่งผู้เขียนคาดหวังว่าบทความฉบับนี้จะเป็นส่วนกระตุ้นให้เกิดการศึกษาวินิจฉัยกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งให้เชื่อมโยงเป็นระบบมากขึ้น โดยเฉพาะกับกฎหมายรัฐธรรมนูญและเป็นการจุดประกายทางความคิดให้แก่ผู้ศึกษากฎหมายให้ถุกคิดในบางเรื่องต่อไป

2. แนวความเห็นของนักกฎหมาย

แนวความคิดเห็นของกฎหมายที่มีคำอธิบายทางตำราเกี่ยวกับเรื่องระบบศาลและการชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลสามารถแยกออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และกลุ่มกฎหมายพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ซึ่งจะพบว่าตำราในกลุ่มวิชากฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งจะไม่มีคำอธิบายถึงระบบศาลไว้ อันอาจเป็นเพราะเหตุว่า เรื่องของระบบศาลเป็นเนื้อหากฎหมายในวิชากฎหมายพระธรรมนูญศาลยุติธรรมแล้ว จึงไม่ต้องมาอธิบายซ้ำอีก และจะเริ่มอธิบายกันแต่เฉพาะเรื่องเขตอำนาจศาลที่จะรับฟ้องคดีแพ่ง ส่วนวิชากฎหมายพระธรรมนูญศาลยุติธรรมนั้น ตำราบางเล่มก็จะอธิบายเพียงว่าประเภทของศาลตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ มี 4 ศาลคือ ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และศาลทหาร¹ กับการอธิบายต่อว่าระบบศาลดังกล่าวเป็นระบบศาลคู่ ที่จะต้องมีคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลเพื่อแก้ปัญหาเรื่องเขตอำนาจศาลระหว่างศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และศาลทหาร² ซึ่งก่อให้เกิดความสงสัยว่าระบบศาลคู่ทำไมถึงมี 3 ศาล และศาลทหารมีความสำคัญเป็นศาลคู่ด้วยหรือไม่ หรือบางเล่มก็ได้อธิบายถึงระบบศาลเลย และคำอธิบายเรื่องเขตอำนาจศาลก็เป็นแต่เฉพาะเรื่องภายในศาลยุติธรรมตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมเพียงเท่านั้น³ บางเล่มอธิบายถึงระบบศาลโดยแบ่งเป็นศาลพลเรือน คือ ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และศาลรัฐธรรมนูญกับศาลทหาร⁴ เป็นต้น

¹ไพโรจน์ วายุภาพ, คำอธิบายระบบศาลและพระธรรมนูญศาลยุติธรรม, พิมพ์ครั้งที่ 8, (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2554) น. 24-31 และ วิชัย ตันติกุลานันท์, คำอธิบายกฎหมายพระธรรมนูญศาลยุติธรรม, พิมพ์ครั้งที่ 7, (กรุงเทพฯ: หจก. พิมพ์อักษร, 2551) น. 1-5.

²ไพโรจน์ วายุภาพ, คำอธิบายระบบศาลและพระธรรมนูญศาลยุติธรรม, พิมพ์ครั้งที่ 8, น. 24, 31.

³ธานีศ เกศพิทักษ์, หัวใจของพระธรรมนูญศาลยุติธรรม และพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวง, พิมพ์ครั้งที่ 4, (ม.ป.ท.: หจก. Pholsiam Printing and Publishing (Thailand), 2552) น. 79-92.

⁴สถิต เล็งไธสง, คู่มือกฎหมายวิธีสบัญญัติ 1 (พระธรรมนูญศาล-วิ.แพ่งเบื้องต้น-พยาน), พิมพ์ครั้งที่ 9, (กรุงเทพฯ: บจก.ธรรมสาร, 2550) น. 1-3.

3. พัฒนาการของระบบศาลและการชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลของไทย

ระบบศาลและการชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลของไทยมีพัฒนาการตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ช่วง ที่ส่งผลสำคัญต่อการก่อให้เกิดการปฏิรูประบบการศาล คือ ช่วงการปฏิรูปการปกครองประเทศของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และช่วงการปฏิรูปการเมือง พ.ศ. 2540 โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 การปฏิรูปการปกครองประเทศของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ก่อนการการปฏิรูปการปกครองประเทศของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ระบบศาลจะไม่ได้รวมอยู่ภายใต้องค์กรเดียวกัน แต่ละหน่วยงานคือกระทรวงกรมต่างๆ จะมีศาลเป็นของตนเอง เป็นระบบหลายศาล ซึ่งนับได้ถึง 16 ศาล⁵ และเพื่อเป็นการแก้ปัญหาเรื่องการจัดกันของเขตอำนาจศาล จึงมีกรมประทับตรารับฟ้อง ทำหน้าที่รับฟ้องและค้นหาศาลที่จะเป็นผู้ไต่สวนคดีตามเนื้อหาในฟ้องต่อไป⁶ ซึ่งก็เท่ากับทำหน้าที่ในการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลเสียตั้งแต่ต้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริในการจัดองค์กรศาลเสียใหม่ และเมื่อวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2434 ทรงรวบรวมศาลในกรมต่างๆ มาเข้ารวมไว้ในกระทรวงยุติธรรมเพียงแห่งเดียว⁷ เว้นเสียแต่ศาลทหาร⁸ จึงทำให้นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาระบบศาลไทยจึงใช้ระบบ 2 ศาล คือ มีศาลทหารในสังกัดกระทรวงกลาโหมที่มีอำนาจในทางตุลาการควบคู่ไปกับศาลยุติธรรมในสังกัดของกระทรวงยุติธรรม โดยต่างฝ่ายต่างมีอำนาจตุลาการของตนเอง ทั้งนี้ เนื่องจากสภาพสังคมและบ้านเมืองในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวยังทรงเป็นระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Die absolute Monarchie) ที่ยังคงมีกษัตริย์สมบัติจากพวกชาวยุโรป จึงทำให้พระองค์ทรงใช้แนวคิดในการจัดองค์กรศาลโดยแบ่งเป็น 2 ฝ่าย คือ ศาลฝ่ายพลเรือน ซึ่งก็คือศาลยุติธรรม กับศาลฝ่ายทหาร ซึ่งก็คือศาลทหาร อย่างไรก็ดี ทั้ง 2 ศาลนี้ คู่ความยังคงต้องฎีกา คำพิพากษาวาย

⁵ คุชฎี หลีละเมียร, “ศาลยุติธรรม อดีตและปัจจุบัน,” ใน วารสารยุติธรรม (มี.ค. 2541: น. 5 - 20) น. 8. แต่แสง บุญเฉลิมวิภาส ระบุว่า มี 14 ศาล ดู แสง บุญเฉลิมวิภาส, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย, (กรุงเทพฯ: วิทยุชน, 2543) น. 168.

⁶ ร. แลงการ์ด, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย, (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553) น. 472.

⁷ แสง บุญเฉลิมวิภาส, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย, น. 173.

⁸ สำราญ กานต์ประภา, “อะไรในศาลฎีกาทหาร,” ใน <http://www.library.coj.go.th/indexarticle.php> (23 มกราคม 2555) น.21 – 23 และ กองพระธรรมนูญ, กรมสารบรรณทหาร, เกร็ดความรู้เรื่องศาลทหาร, ใน www.jcepo.net (15 พฤศจิกายน 2555) น. 5.

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวอยู่ เพราะเป็นพระราชภารกิจของพระมหากษัตริย์แต่เพียงผู้เดียวที่มีอำนาจตัดสินความเด็ดขาด⁹

ต่อมาศาลในกระทรวงยุติธรรมมีการตั้งกรรมการฎีกาซึ่งรับผิดชอบโดยตรงต่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จะมีหน้าที่เป็นผู้ประชุมปรึกษาโทษและนำความกราบบังคมทูลเพื่อขอพระบรมราชวินิจฉัยต่อไป แต่ในหัวเมืองพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงตั้งให้ข้าหลวงพิเศษจัดการศาลในหัวเมืองมีอำนาจกำหนดโทษ และให้ศาลซึ่งข้าหลวงพิเศษจัดตั้งขึ้นมีอำนาจกำหนดโทษเช่นเดียวกัน เพื่อเป็นการปลดปล่อยพระราชภาระโดยให้กำหนดโทษเทียบเคียงวินิจฉัยตามพระบรมราชวินิจฉัยที่ทรงวินิจฉัยไว้¹⁰ อย่างไรก็ดี ในคำพิพากษาก็กังไม่มีการใช้คำว่าในนามพระมหากษัตริย์หรือในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ และต่อมากรรมการฎีกานี้ได้พัฒนาเป็นศาลฎีกาที่รับผิดชอบบรรดคดีแทนพระมหากษัตริย์โดยทั้งหมดในฐานะที่เป็นศาลสูงสุดเพียงศาลเดียว ซึ่งรวมถึงคดีที่มาจากศาลทหารด้วย ต่อมาในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ศาลฎีกาได้ถูกนำมารวมเข้าไว้ในกระทรวงยุติธรรมในปี พ.ศ. 2455¹¹

ในส่วน of ศาลทหารยังแบ่งเป็นศาลทหารบก ตามพระธรรมนูญศาลทหารบก ร.ศ. 126 (พ.ศ. 2450) และศาลทหารเรือ ตามพระธรรมนูญศาลทหารเรือ ร.ศ. 127 (พ.ศ. 2451) ต่อมาในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ศาลทหารบกได้ขยายเขตอำนาจรวมไปถึงตำรวจภูธร พระราชบัญญัติเพิ่มเติมพระธรรมนูญศาลทหารบกว่าด้วยตำรวจภูธรรัตนโกสินทรศก 131 (พ.ศ. 2455) ก็มีการจัดตั้งศาลทหารรักษาวังขึ้น ตามประกาศกำหนดอำนาจศาลทหารรักษาวัง พ.ศ. 2459 ต่อมา พ.ศ. 2465 พระธรรมนูญศาลทหารบก ร.ศ. 126 ได้ถูกยกเลิก และใช้พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหารบก พ.ศ. 2465 แทน ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ศาลทหารรักษาวังถูกยกเลิกโดยให้ไปรวมกับศาลทหารบก¹² แต่อย่างก็ตาม คดีอาญาในศาลทหารในชั้นสูงสุดหรือการฎีกาคำพิพากษาของศาลทหารกลางจะต้องส่งมาให้ศาลฎีกาของกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้พิจารณาพิพากษาอยู่เหมือนเดิม¹³

⁹ ร. แลงการ์ด, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย, น. 462.

¹⁰ เพ็ญจันทร์ โชติบาล, พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษของพระมหากษัตริย์ไทย, (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548) น.44.

¹¹ ดุษฎี หลีละเมียร, “ศาลยุติธรรม อดีตและปัจจุบัน,” น. 11.

¹² กองพระธรรมนูญ, กรมสารบรรณทหาร, เก็บข้อความรู้เรื่องศาลทหาร, ใน www.jcepo.net (15 พฤศจิกายน 2555) น. 4-5.

¹³ คำพิพากษาฎีกาที่ 539/2471, 393/2473, 661/2473, 735/2473, 809/2473, 903/2473, 426/2474, 891 - 893/2474.

ต่อมาเกิดการปฏิวัติประเทศเมื่อ พ.ศ. 2475 แม้จะมีการอ้างว่าต้องการเปลี่ยนแปลงประเทศให้เป็นระบอบประชาธิปไตย แต่ก็ยังเป็นเพียงการยกขึ้นมบังหน้าโดยฝ่ายทหาร อันจะเห็นได้จากการที่ทหารใช้หลักกำลังอาวุธเข้ามาแทรกแซงทางการเมืองแทนการใช้หลักประชาธิปไตยอยู่ตลอดเวลา และภายหลังจากที่เกิดการปฏิวัติประเทศในปี พ.ศ. 2475 จึงได้ตราพระธรรมนูญศาลยุติธรรม พุทธศักราช 2477 กับรวมพระธรรมนูญศาลทหารบกกับพระธรรมนูญศาลทหารเรือเข้าเป็นฉบับเดียวกันคือ พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พุทธศักราช 2477 แต่ก็ยังคงรูปแบบ 2 ศาลไว้ เหมือนเมื่อครั้งแผ่นดินแห่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่แบ่งโครงสร้างราชการแผ่นดินเป็นฝ่ายพลเรือนกับฝ่ายทหาร และคดีอาญาในศาลทหารในชั้นสูงสุดหรือการฎีกาคำพิพากษาของศาลทหารกลางยังคงต้องส่งมาให้ศาลฎีกาของกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้พิจารณาพิพากษาอยู่เหมือนเดิม¹⁴

ยุคสมัย	ระบบศาล	การชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล
ก่อนการปฏิรูปการปกครองสมัย ร.5	หลายศาล	กรมประทับตรารับฟ้อง
หลังการปฏิรูปการปกครองสมัย ร.5 จนถึงก่อนปี 2495	2 ศาล โดยมี ศาลสูงสุดศาลเดียว	ศาลที่รับฟ้องคดี

3.2 การรัฐประหารในปี พ.ศ. 2494

หลังจากการปฏิวัติประเทศเมื่อ พ.ศ. 2475 การเมืองการปกครองไทยตามระบอบประชาธิปไตยก็มีได้ดำเนินไปโดยราบรื่น ฝ่ายทหารนำโดยจอมพล ป. พิบูลสงคราม (แปลก พิบูลสงคราม) ทำการรัฐประหารในปี พ.ศ. 2494 และคณะรัฐมนตรีชั่วคราวอ้างว่าตนถืออำนาจแทนพระเจ้าแผ่นดินกระทำการยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492 แทนพระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าธานีนิวัตกรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ซึ่งไม่ทรงยอมลงพระนามในประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญ โดยในขณะนั้นพระบาทสมเด็จพระองค์ ซึ่งไม่ทรงยอมลงพระนามในประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญ โดยในขณะนั้นพระบาทสมเด็จพระ

¹⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1087/2475, 266/2477, 649/2477, 157/2478, 344/2478, 361/2478, 588/2478, 689/2478, 1082/2480, 1215/2480, 188/2481, 679/2481, 704/2481, 705/2481, 899/2481, 1068/2481, 1234/2481, 1278/2481, 1279/2481, 817/2482, 1315/2482, 1334/2482, 1356/2482, 1503/2482 เป็นต้น และ สำราญ กานต์ประภา, “อะไรในศาลฎีกาทหาร,” น.24.

พระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงประทับอยู่ ณ ประเทศสิงคโปร์ แล้วคณะทหารได้นำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 กลับมาใช้ใหม่อีกครั้ง โดยจัดการนำมาแก้ไขเพิ่มเติมจนสำเร็จในปี พ.ศ. 2495 แล้วประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 (แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2495) และในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2495 จึงให้มีการจัดการเลือกตั้งทั่วไปขึ้น แต่ในการเลือกตั้งดังกล่าว พ.ต.ท.เผ่า ศรียานนท์ เป็นผู้ดำเนินการให้เงินทุนแก่ผู้สมัครส่วนใหญ่ ซึ่งลงสมัครอิสระ และได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายรัฐบาล จึงทำให้ได้รับเลือกตั้งเข้ามาเป็นจำนวนมาก และทำให้จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้เป็นนายกรัฐมนตรี และรัฐสภาที่คณะรัฐประหารควบคุมมีเสถียรภาพมั่นคงอยู่จนครบวาระ 5 ปี¹⁵ โดยในระหว่างการปกครองประเทศของทหารนี้ พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พุทธศักราช 2477 ได้ถูกยกเลิกในปี พ.ศ. 2498 โดยพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 ที่ยังคงใช้อยู่ในปัจจุบัน สำหรับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่เกิดขึ้นของพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 คือการมีอำนาจในทางตุลาการโดยสมบูรณ์ของศาลทหารคู่กับศาลยุติธรรม หรือเรียกว่าระบบ “ศาลคู่” กล่าวคือ เป็นการแบ่งระบบอำนาจตุลาการออกเป็นศาลพลเรือนและศาลทหารอย่างเด็ดขาด ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 15 และมีศาลสูงสุด 2 ศาล คือศาลฎีกากับศาลทหารสูงสุด ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 24 วรรคสอง โดยอาศัยโครงสร้างเดิมเหมือนเมื่อครั้งรัชสมัยแห่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่แบ่งโครงสร้างราชการแผ่นดินเป็นฝ่ายพลเรือนกับฝ่ายทหาร จึงทำให้การเปลี่ยนแปลงประเทศไปสู่ระบอบประชาธิปไตยยังไม่สำเร็จลุล่วงเสียที และทำให้เกิดคำถามในศาลทหารที่แต่เดิมจะต้องส่งมาให้ศาลฎีกาของศาลยุติธรรมเป็นผู้พิจารณาพิพากษาก็เป็นอันถูกยกเลิกไป เพราะศาลทหารมีศาลทหารสูงสุดของตนเองขึ้นมาทำหน้าที่แทนศาลฎีกา¹⁶ ดังนั้นพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 24 จึงเท่ากับเป็นการแยกศาลทหารออกไปอย่างเด็ดขาดจากศาลยุติธรรมให้กลายเป็นระบบศาลคู่อย่างสมบูรณ์¹⁷ และกลายเป็นการขัดกับระบบสากลของประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตย เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศเยอรมนี เป็นต้น ที่คดีอาญาในศาลทหารจะต้องมาถึงที่สุดยังศาลฎีกาซึ่งเป็นศาลยุติธรรมของปวงชนทั้งหมดโดยไม่แบ่งแยกอาชีพ

สำหรับปัญหาเรื่องการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล ก็ใช้การแก้ปัญหาเรื่องเขตอำนาจศาล ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 13 ถึงมาตรา 15 โดยใช้ระบบให้ศาลที่รับฟ้องเป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยเรื่องเขตอำนาจศาล แต่การ

¹⁵ ม.ป.ช., ใน http://socialitywisdom.blogspot.com/2007/04/blog-post_6780.html (20 พฤศจิกายน 2555).

¹⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 732/2504.

¹⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1155/2506.

วินิจฉัยในปัญหาดังกล่าวเป็นการวินิจฉัยรวมในคำพิพากษา และปัญหาเรื่องเขตอำนาจศาลนี้สามารถยกขึ้นต่อสู้คดีได้จนถึงขั้นที่สุดคือถึงชั้นศาลฎีกา¹⁸

ยุคสมัย	ระบบศาล	การชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล
หลังการรัฐประหาร 2494	ศาลคู่ มีศาล สูงสุด 2 ศาล	ศาลที่รับฟ้องคดี

3.3 การปฏิรูปการเมือง พ.ศ. 2540

การอภิวัฒน์ประเทศเมื่อ พ.ศ. 2475 เพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไปสู่ระบอบประชาธิปไตยผ่านการต่อสู้ทางการเมืองมาหลายครั้ง แต่การปกครองในระบอบประชาธิปไตยก็ยังไม่สำเร็จลุล่วงเสียที เพราะทหารยังคงใช้หลักกำลังอาวุธนำหน้าประชาธิปไตยและเข้าแทรกแซงการเมืองตลอดเวลา ทำให้ในปี พ.ศ. 2535 เกิดกระแสเรียกร้องประชาธิปไตยและตามมาด้วย การเรียกร้องให้ปฏิรูปการเมือง จนมาสำเร็จในปี พ.ศ. 2540 ด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ซึ่งการปฏิรูปการเมืองดังกล่าวมีผลให้ระบบศาลมีการเปลี่ยนแปลงมาเป็นระบบหลายศาลในศาลปกติธรรมดาอันประกอบด้วยศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และศาลทหาร กับเกิดศาลรัฐธรรมนูญขึ้นอีกศาลหนึ่ง และการจัดตั้งคณะกรรมการชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลขึ้นใน ปี พ.ศ. 2542 เพื่อทำหน้าที่แก้ปัญหาเรื่องเขตอำนาจศาลซึ่งคล้ายกับกรมประทับตรารับฟ้อง โดยต่างกันที่คณะกรรมการชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลนั้นพิจารณาหลังจากที่ยื่นฟ้องต่อศาลแล้ว ต่อมาระบบศาลตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ก็กลายเป็นต้นแบบของระบบศาลในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 แต่การการปฏิรูปการเมืองดังกล่าวกลับมิได้เป็นการช่วยปฏิรูประบบการศาลให้เป็นไปตามหลักนิติรัฐ (das Rechtsstaatsprinzip) และส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยให้สำเร็จลุล่วง เช่น การเปิดช่องให้ผู้ที่ไม่มีความรู้ทางด้านนิติศาสตร์มาเป็นผู้พิพากษาหรือตุลาการอาชีพ (der Berufsrichter) ตัดสินคดีในปัญหาข้อกฎหมายในศาลปกครองและศาลรัฐธรรมนูญได้ กับยังคงมีการดำรงอำนาจตุลาการให้ศาลทหารโดยสมบูรณ์อยู่เหมือนเดิม เป็นต้น

และผลของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 นำไปสู่การจัดตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลขึ้นในปี 2542 ตามพระราชบัญญัติการ

¹⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 45/2481, 705/2481, 246/2503, 1392/2503, 1640/2503, 463/2504, 979/2504, 629/2505, 764/2505, 975/2505, 566/2506, 990/2506, 1352/2506, 1559/2506 เป็นต้น.

วินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล พ.ศ. 2542 เพื่อแก้ปัญหาเรื่องการขัดกันของเขตอำนาจศาลตามแบบประเทศฝรั่งเศส

ยุคสมัย	ระบบศาล	การชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล
หลังการปฏิรูปการเมือง 2540	หลายศาล มี ศาลสูงสุด 3 ศาล	ศาลที่รับฟ้องคดีกับศาลที่ถูกกล่าวอ้างว่ามีเขตอำนาจวินิจฉัยกันก่อน หากมีปัญหาจึงเสนอต่อคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล

4. ระบบศาลและการชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลในต่างประเทศ

ระบบศาลและการชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลในต่างประเทศที่จะนำมาเปรียบเทียบกันคือ ระบบของประเทศฝรั่งเศส และระบบของประเทศเยอรมนี ดังนี้

4.1 ระบบของประเทศฝรั่งเศส

(1) ระบบศาลของประเทศฝรั่งเศสปรากฏตามรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐที่ห้าของฝรั่งเศส ฉบับวันที่ 4 ตุลาคม ค.ศ. 1958 (la Constitution de la Cinquième République française du 4 octobre 1958) ในหมวดที่ 7 คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ (Le Conseil constitutionnel) กำหนดให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ มีอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 58 ถึงมาตรา 61-1 แห่งกฎหมายรัฐธรรมนูญฝรั่งเศส เพื่อตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายรัฐธรรมนูญ ซึ่งก็เทียบได้กับเป็นศาลรัฐธรรมนูญของไทย และในหมวดที่ 8 อำนาจตุลาการ (DE L'AUTORITÉ JUDICIAIRE) กำหนดไว้ศาลเดียว ซึ่งก็เทียบได้กับศาลยุติธรรมของไทย และมีอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 66 วรรคสอง แห่งกฎหมายรัฐธรรมนูญฝรั่งเศส (article 66, alinéa 2, de la Constitution¹⁹) คือ การคุ้มครองเสรีภาพของประชาชนตามที่หลักกฎหมายที่กำหนดไว้ตามที่กฎหมายบัญญัติ (L'autorité judiciaire, gardienne de la liberté individuelle, assure le respect de ce principe dans les conditions prévues par la loi.) ส่วนศาลปกครองของประเทศฝรั่งเศสอยู่ที่ Conseil d'État ซึ่งเกิดจากพระราชบัญญัติ Conseil d'État ฉบับวันที่ 24 พฤษภาคม ค.ศ. 1872 (Conseil d'État, la loi du 24 mai 1872) ให้อำนาจตุลาการแก่

¹⁹ **article 66, alinéa 2, de la Constitution** L'autorité judiciaire, gardienne de la liberté individuelle, assure le respect de ce principe dans les conditions prévues par la loi.

Conseil d'État ในทางคดีปกครองแยกต่างหากจากศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ จึงเป็นเหตุทำให้เรียกว่ามีศาลสูงสุดสองศาล หรือระบบศาลคู่ขึ้นมา และจากการที่พระราชบัญญัติ Conseil d'État ก่อให้เกิดอำนาจตุลาการเป็นศาลปกครองขึ้นมา ทำให้เกิดปัญหาที่ตามมาคือ การวินิจฉัยว่าคดีพิพาทที่เกิดขึ้นจะอยู่ในเขตอำนาจของฝ่ายใดระหว่างศาลยุติธรรมกับ Conseil d'État ซึ่งเป็นคดีปกครอง

(2) ระบบในการวินิจฉัยอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลของประเทศฝรั่งเศสคือ การจัดตั้งคณะกรรมการร่วมกันระหว่าง ศาลยุติธรรมกับ Conseil d'État เพื่อวินิจฉัยชี้ขาดว่าคดีพิพาทที่เกิดขึ้นจะอยู่ในเขตอำนาจของฝ่ายใด ซึ่งคณะกรรมการดังกล่าวเรียกว่า คณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล (Le Tribunal des conflits) โดยมีประวัติความเป็นมาเริ่มจากมาตรา 89 และ 90 แห่งรัฐธรรมนูญฉบับปี ค.ศ. 1848 เพื่อแก้ไขปัญหาการขัดกันของอำนาจตุลาการและอำนาจฝ่ายปกครอง จึงออกระเบียบฉบับวันที่ 28 ตุลาคม ค.ศ. 1849 จัดตั้งคณะกรรมการนี้ขึ้น และต่อมาได้ตราเป็นพระราชบัญญัติฉบับวันที่ 4 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1850 แต่ทว่าคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลนี้ก็อยู่ได้ไม่นานก็ถูกยกเลิกไปในช่วงจักรวรรดิที่สอง (Le Second Empire: ค.ศ. 1852-1870) หลังจากนั้นจึงมีการจัดตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลขึ้นมาใหม่อีกครั้งตามพระราชบัญญัติ Conseil d'État ฉบับวันที่ 24 พฤษภาคม ค.ศ. 1872 แล้วก็ได้มีการเพิ่มบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลตามพระราชบัญญัติ Conseil d'État ฉบับวันที่ 20 เมษายน ค.ศ. 1932 และตามพระราชกฤษฎีกาฉบับวันที่ 25 กรกฎาคม ค.ศ. 1960

คณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลประกอบด้วย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม (ministre de la Justice) กับสมาชิกที่ได้รับการแต่งตั้งจาก Conseil d'État และจาก la Cour de cassation ซึ่งเทียบได้กับศาลฎีกาของไทย

สำหรับการขัดกันของอำนาจศาลที่จะเสนอต่อคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลได้นั้น การขัดกันของอำนาจศาลจะต้องเกิดขึ้นจากเหตุ 5 กรณี คือ

(2.1) กรณีสองฝ่ายต่างมีเขตอำนาจ (Le conflit positif) เป็นกรณีโต้แย้งที่เกิดจากข้อสงสัยว่าคดีที่ขึ้นสู่ศาลก็อยู่ในเขตอำนาจของ Conseil d'État ด้วยเช่นเดียวกัน

(2.2) กรณีสองฝ่ายต่างไม่มีเขตอำนาจ (Le conflit négatif) เป็นกรณีที่ศาลและ Conseil d'État ต่างปฏิเสธการมีเขตอำนาจ

(2.3) กรณีสองฝ่ายมีคำตัดสินในเรื่องเดียวกัน (Le conflit de décisions) เป็นกรณีที่คำพิพากษาของศาลและคำวินิจฉัยของ Conseil d'État ต่างได้ตัดสินในคดีเรื่องเดียวกัน คณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลจึงต้องเข้ามาวินิจฉัยว่าจะให้ถือตามคำตัดสินของฝ่ายใด²⁰

²⁰ กรณีนี้มีที่มาจากคดี Rosay (à la suite de l'affaire Rosay).

(2.4) กรณีส่งให้ตรวจสอบ (Le conflit sur renvoi) เกิดขึ้นได้ 2 กรณีคือ เป็นกรณีที่ฝ่ายหนึ่งได้ปฏิเสธการมีเขตอำนาจแล้ว อีกฝ่ายหนึ่งจึงสามารถเสนอต่อคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลให้วินิจฉัยได้ กรณีนี้จึงใช้เพื่อป้องกันกรณีสองฝ่ายต่างไม่มีเขตอำนาจ (conflit en prévention de conflit négatif) กับอีกกรณีเป็นป้องกันมิให้คดีของศาลเกิดคำตัดสินในเรื่องเดียวกันจาก Conseil d'État (conflit sur renvoi d'une juridiction statuant souverainement)

(2.5) กรณีการเสนอจากฝ่ายรัฐบาล (conflit de revendication) เป็นกรณีพิเศษซึ่งยังไม่ได้มีการใช้จนถึงปัจจุบัน และจะนำมาใช้เมื่อฝ่ายรัฐบาลเห็นว่าคดีไม่อยู่ในเขตอำนาจของ Conseil d'État ทั้งนี้ เพื่อกีดกันหรือลดทอนอำนาจของ Conseil d'État สำหรับกิจการบางอย่าง

4.2 ระบบของประเทศเยอรมนี

(1) ระบบศาลของประเทศเยอรมนีปรากฏตามกฎหมายพื้นฐาน (Das Grundgesetz: GG²¹) หมวดที่ 9 ว่าด้วยอำนาจตุลาการ (Die Rechtsprechung) แบ่งศาลออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ ศาลการเมือง ซึ่งก็คือศาลรัฐธรรมนูญ ได้แก่ ศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์รัฐ (Das Bundesverfassungsgericht: BVerfG) ตามกฎหมายพื้นฐาน มาตรา 92 (Art. 92 GG²²) กับศาลรัฐธรรมนูญของแต่ละสหพันธ์รัฐ (Das Verfassungsgericht des Bundes) ตามกฎหมายพื้นฐาน มาตรา 28 วรรคแรก (Art. 28 Abs. 1 GG²³) ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญ

²¹ เหตุที่ประเทศเยอรมนีเรียกกฎหมายรัฐธรรมนูญว่ากฎหมายพื้นฐาน (Das Grundgesetz) เพราะว่ากฎหมายนี้จะใช้เป็นพื้นฐานในการตรากฎหมายรัฐธรรมนูญในอนาคต ที่จะใช้กับประเทศเยอรมนีภายหลังจากการรวมเยอรมนีตะวันตก แต่ภายหลังจากการรวมประเทศปรากฏว่าคนเยอรมันมีมติให้ใช้กฎหมายพื้นฐานนี้เป็นกฎหมายรัฐธรรมนูญโดยไม่จำเป็นต้องจัดทำกฎหมายรัฐธรรมนูญขึ้นมาใหม่อีก จึงทำให้กฎหมายพื้นฐานในการจัดทำกฎหมายรัฐธรรมนูญกลายเป็นกฎหมายรัฐธรรมนูญของประเทศเยอรมนีภายหลังจากการรวมประเทศโดยสมบูรณ์.

²² **Art. 92 GG** Die rechtsprechende Gewalt ist den Richtern anvertraut; sie wird durch das Bundesverfassungsgericht, durch die in diesem Grundgesetze vorgesehenen Bundesgerichte und durch die Gerichte der Länder ausgeübt.

²³ **Art. 28 Abs. 1 GG** Die verfassungsmäßige Ordnung in den Ländern muß den Grundsätzen des republikanischen, demokratischen und sozialen Rechtsstaates im Sinne dieses Grundgesetzes entsprechen. In den Ländern, Kreisen und Gemeinden muß das Volk eine Vertretung haben, die aus allgemeinen, unmittelbaren, freien, gleichen und geheimen Wahlen hervorgegangen ist. Bei Wahlen in Kreisen und Gemeinden sind auch

แห่งสหพันธ์รัฐ (BVerfG) ตั้งอยู่ที่เมือง Karlsruhe ตามพระราชบัญญัติศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์รัฐ (Bundesverfassungsgerichtsgesetz: BVerfGG) มาตรา 1 วรรคสอง (§1 Abs. 2 BVerfGG²⁴) และเป็นศาลที่เสมือนมีอำนาจเหนือศาลปกติธรรมดา (die Superrevisionsinstanz) แต่ก็มีใช้ แม้ว่าคำพิพากษาของศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์รัฐ (BVerfG) สามารถมีผลเหนือคำพิพากษาของศาลปกติธรรมดาต่างๆ ที่ได้พิพากษาออกมาแล้วก็ตาม การอุทธรณ์ต่อศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์รัฐ (BVerfG) เพื่อให้วินิจฉัย (Die Verfassungsbeschwerde) ว่าคำพิพากษาของศาลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน ตามกฎหมายพื้นฐาน มาตรา 93 วรรคแรก อนุมาตรา 4ก (Art. 93 Abs. 1 Nr. 4a GG²⁵), พระราชบัญญัติศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์รัฐ มาตรา 13 อนุมาตรา 8ก (§13 Nr. 8a BVerfGG²⁶), มาตรา 90 วรรคแรกและวรรคสอง (§90 Abs. 1, 2 BVerfGG²⁷) ซึ่งผลแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์รัฐ (BVerfG) ที่มีต่อคำพิพากษา (Urteilsverfassungsbeschwerde) คือการสิ้นผลทางกฎหมายแห่ง

Personen, die die Staatsangehörigkeit eines Mitgliedstaates der Europäischen Gemeinschaft besitzen, nach Maßgabe von Recht der Europäischen Gemeinschaft wahlberechtigt und wählbar. In Gemeinden kann an die Stelle einer gewählten Körperschaft die Gemeindeversammlung treten.

²⁴ **§1 Abs. 2 BVerfGG** Der Sitz des Bundesverfassungsgerichts ist Karlsruhe.

²⁵ **Art. 93 Abs. 1 Nr. 4a GG** Das Bundesverfassungsgericht entscheidet über Verfassungsbeschwerden, die von jedermann mit der Behauptung erhoben werden können, durch die öffentliche Gewalt in einem seiner Grundrechte oder in einem seiner in Artikel 20 Abs. 4, 33, 38, 101, 103 und 104 enthaltenen Rechte verletzt zu sein.

²⁶ **§13 Nr. 8a BVerfGG** Das Bundesverfassungsgericht entscheidet über Verfassungsbeschwerden (Artikel 93 Abs. 1 Nr. 4a und 4b des Grundgesetzes).

²⁷ **§90 Abs. 1, 2 BVerfGG** (1) Jedermann kann mit der Behauptung, durch die öffentliche Gewalt in einem seiner Grundrechte oder in einem seiner in Artikel 20 Abs. 4, Artikel 33, 38, 101, 103 und 104 des Grundgesetzes enthaltenen Rechte verletzt zu sein, die Verfassungsbeschwerde zum Bundesverfassungsgericht erheben.

(2) Ist gegen die Verletzung der Rechtsweg zulässig, so kann die Verfassungsbeschwerde erst nach Erschöpfung des Rechtswegs erhoben werden. Das Bundesverfassungsgericht kann jedoch über eine vor Erschöpfung des Rechtswegs eingelegte Verfassungsbeschwerde sofort entscheiden, wenn sie von allgemeiner Bedeutung ist oder wenn dem Beschwerdeführer ein schwerer und unabwendbarer Nachteil entstünde, falls er zunächst auf den Rechtsweg verwiesen würde.

คำพิพากษานั้น หรือเรียกว่าไม่สามารถใช้บังคับได้ ตามกฎหมายพื้นฐาน มาตรา 94 วรรคสอง (Art. 94 Abs. 2 GG²⁸), พระราชบัญญัติศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์รัฐ มาตรา 31, 95 (§§31, 95 BVerfGG^{29, 30})

ส่วนศาลปกติธรรมดา (normale Gerichte) จะประกอบด้วย 5 สายงานตามกฎหมายพื้นฐาน มาตรา 95 วรรคแรก (Art. 95 Abs. 1 GG³¹) คือ ศาลยุติธรรม

²⁸**Art. 94 Abs. 2 GG** Ein Bundesgesetz regelt seine Verfassung und das Verfahren und bestimmt, in welchen Fällen seine Entscheidungen Gesetzeskraft haben. Es kann für Verfassungsbeschwerden die vorherige Erschöpfung des Rechtsweges zur Voraussetzung machen und ein besonderes Annahmeverfahren vorsehen.

²⁹**§31 BVerfGG** (1) Die Entscheidungen des Bundesverfassungsgerichts binden die Verfassungsorgane des Bundes und der Länder sowie alle Gerichte und Behörden.

(2) In den Fällen des § 13 Nr. 6, 6a, 11, 12 und 14 hat die Entscheidung des Bundesverfassungsgerichts Gesetzeskraft. Das gilt auch in den Fällen des § 13 Nr. 8a, wenn das Bundesverfassungsgericht ein Gesetz als mit dem Grundgesetz vereinbar oder unvereinbar oder für nichtig erklärt. Soweit ein Gesetz als mit dem Grundgesetz oder sonstigem Bundesrecht vereinbar oder unvereinbar oder für nichtig erklärt wird, ist die Entscheidungsformel durch das Bundesministerium der Justiz im Bundesgesetzblatt zu veröffentlichen. Entsprechendes gilt für die Entscheidungsformel in den Fällen des § 13 Nr. 12 und 14.

§95 BVerfGG (1) Wird der Verfassungsbeschwerde stattgegeben, so ist in der Entscheidung festzustellen, welche Vorschrift des Grundgesetzes und durch welche Handlung oder Unterlassung sie verletzt wurde. Das Bundesverfassungsgericht kann zugleich aussprechen, daß auch jede Wiederholung der beanstandeten Maßnahme das Grundgesetz verletzt.

(2) Wird der Verfassungsbeschwerde gegen eine Entscheidung stattgegeben, so hebt das Bundesverfassungsgericht die Entscheidung auf, in den Fällen des § 90 Abs. 2 Satz 1 verweist es die Sache an ein zuständiges Gericht zurück.

(3) Wird der Verfassungsbeschwerde gegen ein Gesetz stattgegeben, so ist das Gesetz für nichtig zu erklären. Das gleiche gilt, wenn der Verfassungsbeschwerde gemäß Absatz 2 stattgegeben wird, weil die aufgehobene Entscheidung auf einem verfassungswidrigen Gesetz beruht. Die Vorschrift des § 79 gilt entsprechend.

³⁰BVerfGE 42, 143/148; 71, 305, 336.

(Das ordentliche Gericht) ศาลปกครอง (Das Verwaltungsgericht) ศาลภาษีอากร (Das Finanzgericht) ศาลแรงงาน (Das Arbeitsgericht) และศาลสังคม (Das Sozialgericht) โดยศาลเหล่านี้จะมีศาลสูงสุดคือ ศาลยุติธรรมแห่งสหพันธ์รัฐ (Der Bundesgerichtshof: BGH) ศาลปกครองแห่งสหพันธ์รัฐ (Das Bundesverwaltungsgericht: BVerwG) ศาลภาษีอากรแห่งสหพันธ์รัฐ (Der Bundesfinanzhof: BFH) ศาลแรงงานแห่งสหพันธ์รัฐ (Das Bundesarbeitsgericht: BAG) และศาลสังคมแห่งสหพันธ์รัฐ (Das Bundessozialgericht: BSG) ตามลำดับ จึงทำให้ระบบศาลของประเทศเยอรมนีเป็นระบบหลายศาล และแตกต่างจากประเทศฝรั่งเศสที่เป็นระบบศาลคู่ แม้ว่าประเทศเยอรมนีเคยมีความพยายามจะรวมศาลให้เหลือเพียงสองศาลคือ ศาลยุติธรรม (Das ordentliche Gericht) และศาลปกครอง (Das Verwaltungsgericht) เพื่อให้เป็นระบบศาลคู่ แต่ความพยายามดังกล่าวไม่สามารถทำได้

(2) ศาลปกติธรรมดา (normale Gerichte) ทั้ง 5 สายงานยังแบ่งชั้นศาลออกได้ดังนี้

(2.1) ศาลยุติธรรมจะประกอบด้วย Amtsgerichte (AG), Landgerichte (LG), Oberlandesgerichte (OLG) และ ศาลยุติธรรมแห่งสหพันธ์รัฐ (BGH) ตามพระธรรมนูญศาล (Gerichtsverfassungsgesetz: GVG) มาตรา 12 (§12 GVG³²) ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ชั้นศาล คือ ศาลชั้นต้น (Erste Instanz) ศาลชั้นอุทธรณ์ (Zweite Instanz) และศาลชั้นฎีกา แบบของประเทศไทย โดยในส่วนของศาลชั้นต้นจะมีอยู่ 2 ประเภท คือ ศาลพิเศษ ได้แก่ ศาลสิทธิบัตรแห่งสหพันธ์รัฐ (Das Bundespatentgericht: BPatG) ซึ่งเป็นศาลที่จัดขึ้นตามกฎหมายพื้นฐาน มาตรา 96 วรรคแรก (Art. 96 Abs.1 GG³³) เพื่อคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา (Angelegenheiten des gewerblichen Rechtsschutzes) ประเภทสิทธิบัตรและเครื่องหมายการค้า (Patente und Marken) ตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (Patentgesetz: PatG) มาตรา 67

³¹ **Art. 95 Abs. 1 GG** Für die Gebiete der ordentlichen, der Verwaltungs-, der Finanz-, der Arbeits- und der Sozialgerichtsbarkeit errichtet der Bund als oberste Gerichtshöfe den Bundesgerichtshof, das Bundesverwaltungsgericht, den Bundesfinanzhof, das Bundesarbeitsgericht und das Bundessozialgericht.

³² **§12 GVG** Die ordentliche Gerichtsbarkeit wird durch Amtsgerichte, Landgerichte, Oberlandesgerichte und durch den Bundesgerichtshof (den obersten Gerichtshof des Bundes für das Gebiet der ordentlichen Gerichtsbarkeit) ausgeübt.

³³ **Art. 96 Abs.1 GG** Der Bund kann für Angelegenheiten des gewerblichen Rechtsschutzes ein Bundesgericht errichten.

(§67 PatG³⁴) และพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า (Markengesetz: MarkenG) มาตรา 67 (§67 MarkenG³⁵) กับศาลพิเศษอีกศาลหนึ่งคือ ศาลอาญาทหาร (Das Wehrstrafgericht) ตาม

³⁴ §67 PatG(1) Der Beschwerdesenat entscheidet in der Besetzung mit

1. einem rechtskundigen Mitglied als Vorsitzendem und zwei technischen Mitgliedern in den Fällen des § 23 Abs. 4 und des § 50 Abs. 1 und 2;

2. einem technischen Mitglied als Vorsitzendem, zwei weiteren technischen Mitgliedern sowie einem rechtskundigen Mitglied in den Fällen,

- a) in denen die Anmeldung zurückgewiesen wurde,
- b) in denen der Einspruch als unzulässig verworfen wurde,
- c) des § 61 Abs. 1 Satz 1 und des § 64 Abs. 1,
- d) des § 61 Abs. 2 sowie
- e) der §§ 130, 131 und 133;

3. einem rechtskundigen Mitglied als Vorsitzendem, einem weiteren rechtskundigen Mitglied und einem technischen Mitglied in den Fällen des § 31 Abs. 5;

4. drei rechtskundigen Mitgliedern in allen übrigen Fällen.

(2) Der Nichtigkeitssenat entscheidet in den Fällen der §§ 84 und 85 Abs. 3 in der Besetzung mit einem rechtskundigen Mitglied als Vorsitzendem, einem weiteren rechtskundigen Mitglied und drei technischen Mitgliedern, im übrigen in der Besetzung mit drei Richtern, unter denen sich ein rechtskundiges Mitglied befinden muß.

³⁵ §67 MarkenG (1) Über Beschwerden im Sinne des § 66 entscheidet ein Beschwerdesenat des Patentgerichts in der Besetzung mit drei rechtskundigen Mitgliedern.

(2) Die Verhandlung über Beschwerden gegen Beschlüsse der Markenstellen und der Markenabteilungen einschließlich der Verkündung der Entscheidungen ist öffentlich, sofern die Eintragung veröffentlicht worden ist.

(3) Die §§ 172 bis 175 des Gerichtsverfassungsgesetzes gelten entsprechend mit der Maßgabe, daß

1. die Öffentlichkeit für die Verhandlung auf Antrag eines Beteiligten auch dann ausgeschlossen werden kann, wenn sie eine Gefährdung schutzwürdiger Interessen des Antragstellers besorgen läßt,

2. die Öffentlichkeit für die Verkündung der Entscheidungen bis zur Veröffentlichung der Eintragung ausgeschlossen ist.

กฎหมายพื้นฐาน มาตรา 96 วรรคสอง (Art. 96 Abs. 2 GG³⁶) เพื่อพิจารณาดีการกระทำ ความผิดอาญาของทหาร ศาลพิเศษทั้งสองศาลนี้จะอุทธรณ์ต่อมายังศาลยุติธรรมแห่งสหพันธ์ (BGH) ตามกฎหมายพื้นฐาน มาตรา 96 วรรคสาม (Art. 96 Abs. 3 GG³⁷) และศาลอีกประเภท หนึ่งคือ ศาลชั้นต้นปกติ ซึ่งประกอบด้วย das Amtsgericht และ das Landgericht กล่าวคือ das Amtsgericht ซึ่งเทียบได้กับศาลแขวงของไทย เป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาทั้งคดีแพ่งและ คดีอาญา ตามพระธรรมนูญศาล มาตรา 22 (§22 GVG³⁸) โดยคดีแพ่งจะเป็นคดีที่มีทุนทรัพย์ไม่

³⁶ **Art. 96 Abs. 2 GG** Der Bund kann Wehrstrafgerichte für die Streitkräfte als Bundesgerichte errichten. Sie können die Strafgerichtsbarkeit nur im Verteidigungsfalle sowie über Angehörige der Streitkräfte ausüben, die in das Ausland entsandt oder an Bord von Kriegsschiffen eingeschifft sind. Das Nähere regelt ein Bundesgesetz. Diese Gerichte gehören zum Geschäftsbereich des Bundesjustizministers. Ihre hauptamtlichen Richter müssen die Befähigung zum Richteramt haben.

³⁷ **Art. 96 Abs. 3 GG** Oberster Gerichtshof für die in Absatz 1 und 2 genannten Gerichte ist der Bundesgerichtshof.

³⁸ **§22 GVG** (1) Den Amtsgerichten stehen Einzelrichter vor.

(2) Einem Richter beim Amtsgericht kann zugleich ein weiteres Richteramt bei einem anderen Amtsgericht oder bei einem Landgericht übertragen werden.

(3) Die allgemeine Dienstaufsicht kann von der Landesjustizverwaltung dem Präsidenten des übergeordneten Landgerichts übertragen werden. Geschieht dies nicht, so ist, wenn das Amtsgericht mit mehreren Richtern besetzt ist, einem von ihnen von der Landesjustizverwaltung die allgemeine Dienstaufsicht zu übertragen.

(4) Jeder Richter beim Amtsgericht erledigt die ihm obliegenden Geschäfte, soweit dieses Gesetz nichts anderes bestimmt, als Einzelrichter.

(5) Es können Richter kraft Auftrags verwendet werden. Richter auf Probe können verwendet werden, soweit sich aus Absatz 6, § 23b Abs. 3 Satz 2, § 23c Abs. 2 oder § 29 Abs. 1 Satz 2 nichts anderes ergibt.

(6) Ein Richter auf Probe darf im ersten Jahr nach seiner Ernennung Geschäfte in Insolvenzsachen nicht wahrnehmen. Richter in Insolvenzsachen sollen über belegbare Kenntnisse auf den Gebieten des Insolvenzrechts, des Handels- und Gesellschaftsrechts sowie über Grundkenntnisse der für das Insolvenzverfahren notwendigen Teile des Arbeits-, Sozial- und Steuerrechts und des Rechnungswesens verfügen. Einem Richter, dessen Kenntnisse auf diesen Gebieten nicht belegt sind, dürfen die Aufgaben eines

เกิน 5,000 ออยโร ตามตามพระธรรมนูญศาล มาตรา 23 (§23 GVG³⁹) และคดีอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี ตามตามพระธรรมนูญศาล มาตรา 24 (§24 GVG⁴⁰) และ das

Insolvenzrichters nur zugewiesen werden, wenn der Erwerb der Kenntnisse alsbald zu erwarten ist.

³⁹**§23 GVG** Die Zuständigkeit der Amtsgerichte umfaßt in bürgerlichen Rechtsstreitigkeiten, soweit sie nicht ohne Rücksicht auf den Wert des Streitgegenstandes den Landgerichten zugewiesen sind:

1. Streitigkeiten über Ansprüche, deren Gegenstand an Geld oder Geldeswert die Summe von fünftausend Euro nicht übersteigt;

2. ohne Rücksicht auf den Wert des Streitgegenstandes:

a) Streitigkeiten über Ansprüche aus einem Mietverhältnis über Wohnraum oder über den Bestand eines solchen Mietverhältnisses; diese Zuständigkeit ist ausschließlich;

b) Streitigkeiten zwischen Reisenden und Wirten, Fuhrleuten, Schiffern oder Auswanderungsexpedienten in den Einschiffungshäfen, die über Wirtszechen, Fuhrlohn, Überfahrtsgelder, Beförderung der Reisenden und ihrer Habe und über Verlust und Beschädigung der letzteren, sowie Streitigkeiten zwischen Reisenden und Handwerkern, die aus Anlaß der Reise entstanden sind;

c) Streitigkeiten nach § 43 Nr. 1 bis 4 und 6 des Wohnungseigentumsgesetzes; diese Zuständigkeit ist ausschließlich;

d) Streitigkeiten wegen Wildschadens;

e) und f) (weggefallen)

g) Ansprüche aus einem mit der Überlassung eines Grundstücks in Verbindung stehenden Leibgedings-, Leibzuchts-, Altenteils- oder Auszugsvertrag.

⁴⁰**§24 GVG (1)** In Strafsachen sind die Amtsgerichte zuständig, wenn nicht

1. die Zuständigkeit des Landgerichts nach § 74 Abs. 2 oder § 74a oder des Oberlandesgerichts nach § 120 begründet ist,

2. im Einzelfall eine höhere Strafe als vier Jahre Freiheitsstrafe oder die Unterbringung des Beschuldigten in einem psychiatrischen Krankenhaus, allein oder neben einer Strafe, oder in der Sicherungsverwahrung (§§ 66 bis 66b des Strafgesetzbuches) zu erwarten ist oder

Landgericht เป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา ตามพระธรรมนูญศาล มาตรา 60 (§60 GVG⁴¹) แต่ศาลจังหวัดของไทยไม่อาจจะเทียบเท่ากับ das Landgericht ได้ เพราะ das Landgericht มีอำนาจในการพิจารณาอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย (Die Berufung) ของ das Amtsgericht ได้ จึงทำให้ das Landgericht แบ่งงานออกเป็น 2 ชั้น คือ เป็นศาลชั้นต้น (Erste Instanz) ที่มีอำนาจพิจารณาคดีแพ่งที่มีทุนทรัพย์เกินกว่า 5,000 ออยโร ตามตามพระธรรมนูญศาล มาตรา 71 วรรคแรก, 23 (§§71 Abs. 1; 23 GVG⁴²) และคดีอาญาที่ไม่ได้อยู่ในเขตอำนาจของ das Amtsgericht และ das Oberlandesgericht กับมีอำนาจเหนือคดีอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่ 4 ปีขึ้นไปตามพระธรรมนูญศาล มาตรา 74 วรรคแรก (§74 Abs. 1 GVG⁴³) และเป็นศาลชั้นอุทธรณ์ (Zweite Instanz) ที่มีอำนาจในการพิจารณาอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย (Die Berufung) ของ das Amtsgericht ทั้งคดีแพ่งตาม

3. die Staatsanwaltschaft wegen der besonderen Schutzbedürftigkeit von Verletzten der Straftat, die als Zeugen in Betracht kommen, des besonderen Umfangs oder der besonderen Bedeutung des Falles Anklage beim Landgericht erhebt.

Eine besondere Schutzbedürftigkeit nach Satz 1 Nummer 3 liegt insbesondere vor, wenn zu erwarten ist, dass die Vernehmung für den Verletzten mit einer besonderen Belastung verbunden sein wird, und deshalb mehrfache Vernehmungen vermieden werden sollten.

(2) Das Amtsgericht darf nicht auf eine höhere Strafe als vier Jahre Freiheitsstrafe und nicht auf die Unterbringung in einem psychiatrischen Krankenhaus, allein oder neben einer Strafe, oder in der Sicherungsverwahrung erkennen.

⁴¹ **§60 GVG** Bei den Landgerichten werden Zivil- und Strafkammern gebildet.

⁴² **§71 Abs. 1 GVG** Vor die Zivilkammern, einschließlich der Kammern für Handelssachen, gehören alle bürgerlichen Rechtsstreitigkeiten, die nicht den Amtsgerichten zugewiesen sind.

⁴³ **§74 Abs. 1 GVG** Die Strafkammern sind als erkennende Gerichte des ersten Rechtszuges zuständig für alle Verbrechen, die nicht zur Zuständigkeit des Amtsgerichts oder des Oberlandesgerichts gehören. Sie sind auch zuständig für alle Straftaten, bei denen eine höhere Strafe als vier Jahre Freiheitsstrafe oder die Unterbringung in einem psychiatrischen Krankenhaus, allein oder neben einer Strafe, oder in der Sicherungsverwahrung zu erwarten ist oder bei denen die Staatsanwaltschaft in den Fällen des § 24 Abs. 1 Nr. 3 Anklage beim Landgericht erhebt.

พระราชบัญญัติศาล มาตรา 72 (§72 GVG⁴⁴) และคดีอาญาตามพระราชบัญญัติศาล มาตรา 74 วรรคสาม (§74 Abs. 3 GVG⁴⁵), ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (Strafprozeßordnung: StPO) มาตรา 312 (§312 StPO⁴⁶)

ศาลยุติธรรมนอกจากจะมี das Landgericht เป็นศาลชั้นอุทธรณ์แล้ว ศาลยุติธรรมยังมี das Oberlandesgericht เป็นศาลชั้นอุทธรณ์ (ในลำดับ Zweite Instanz และ Dritte Instanz) แต่ das Oberlandesgericht มีความแตกต่างจากศาลอุทธรณ์ของไทยตรงที่มีฐานะเป็นศาลชั้นต้น (Erste Instanz) ในคดีอาญาได้ด้วย ในขณะที่ das Landgericht ตั้งอยู่ในเมืองที่มี das Oberlandesgericht ตามพระราชบัญญัติศาล มาตรา 74ก วรรคแรก, 120 (§§74a Abs. 1; 120 GVG⁴⁷) ในฐานะที่เป็นเป็นศาลชั้นอุทธรณ์ das Oberlandesgericht มีอำนาจพิจารณา

⁴⁴**§72 GVG** (1) Die Zivilkammern, einschließlich der Kammern für Handelssachen, sind die Berufungs- und Beschwerdegerichte in den vor den Amtsgerichten verhandelten bürgerlichen Rechtsstreitigkeiten, soweit nicht die Zuständigkeit der Oberlandesgerichte begründet ist. Die Landgerichte sind ferner die Beschwerdegerichte in Freiheitsentziehungssachen und in den von den Betreuungsgerichten entschiedenen Sachen.

(2) In Streitigkeiten nach § 43 Nr. 1 bis 4 und 6 des Wohnungseigentumsgesetzes ist das für den Sitz des Oberlandesgerichts zuständige Landgericht gemeinsames Berufungs- und Beschwerdegericht für den Bezirk des Oberlandesgerichts, in dem das Amtsgericht seinen Sitz hat. Die Landesregierungen werden ermächtigt, durch Rechtsverordnung anstelle dieses Gerichts ein anderes Landgericht im Bezirk des Oberlandesgerichts zu bestimmen. Sie können die Ermächtigung auf die Landesjustizverwaltungen übertragen.

⁴⁵**§74 Abs. 3 GVG** Die Strafkammern sind außerdem zuständig für die Verhandlung und Entscheidung über das Rechtsmittel der Berufung gegen die Urteile des Strafrichters und des Schöffengerichts.

⁴⁶**§312 StPO** Gegen die Urteile des Strafrichters und des Schöffengerichts ist Berufung zulässig.

⁴⁷**§74a Abs. 1 GVG** Bei den Landgerichten, in deren Bezirk ein Oberlandesgericht seinen Sitz hat, ist eine Strafkammer für den Bezirk dieses Oberlandesgerichts als erkennendes Gericht des ersten Rechtszuges zuständig für Straftaten

1. des Friedensverrats in den Fällen des § 80a des Strafgesetzbuches,

2. der Gefährdung des demokratischen Rechtsstaates in den Fällen der §§ 84 bis 86, 87 bis 90, 90a Abs. 3 und des § 90b des Strafgesetzbuches,

3. der Gefährdung der Landesverteidigung in den Fällen der §§ 109d bis 109g des Strafgesetzbuches,

4. der Zuwiderhandlung gegen ein Vereinigungsverbot in den Fällen des § 129, auch in Verbindung mit 129b Abs. 1, des Strafgesetzbuches und des § 20 Abs. 1 Satz 1 Nr. 1 bis 4 des Vereinsgesetzes; dies gilt nicht, wenn dieselbe Handlung eine Straftat nach dem Betäubungsmittelgesetz darstellt,

5. der Verschleppung (§ 234a des Strafgesetzbuches) und

6. der politischen Verdächtigung (§ 241a des Strafgesetzbuches).

§120 GVG (1) In Strafsachen sind die Oberlandesgerichte, in deren Bezirk die Landesregierungen ihren Sitz haben, für das Gebiet des Landes zuständig für die Verhandlung und Entscheidung im ersten Rechtszug usw.

(2) Diese Oberlandesgerichte sind ferner für die Verhandlung und Entscheidung im ersten Rechtszug zuständig usw.

(3) In den Sachen, in denen diese Oberlandesgerichte nach Absatz 1 oder 2 zuständig sind, treffen sie auch die in § 73 Abs. 1 bezeichneten Entscheidungen. Sie entscheiden ferner über die Beschwerde gegen Verfügungen der Ermittlungsrichter der Oberlandesgerichte (§ 169 Abs. 1 Satz 1 der Strafprozeßordnung) in den in § 304 Abs. 5 der Strafprozeßordnung bezeichneten Fällen.

(4) Diese Oberlandesgerichte entscheiden auch über die Beschwerde gegen Verfügungen und Entscheidungen des nach § 74a zuständigen Gerichts. Für Entscheidungen über die Beschwerde gegen Verfügungen und Entscheidungen des nach § 74a Abs. 4 zuständigen Gerichts sowie in den Fällen des § 100d Abs. 1 Satz 6 der Strafprozessordnung ist ein nicht mit Hauptverfahren in Strafsachen befasster Senat zuständig.

(5) Für den Gerichtsstand gelten die allgemeinen Vorschriften. Die beteiligten Länder können durch Vereinbarung die den Oberlandesgerichten in den Absätzen 1 bis 4 zugewiesenen Aufgaben dem hiernach zuständigen Gericht eines Landes auch für das Gebiet eines anderen Landes übertragen.

คดีฟังในกรณีการอุทธรณ์คำสั่ง (Die Beschwerde) ของ das Amtsgericht ในคดีครอบครัว ตาม พระธรรมนูญศาล มาตรา 119 วรรคแรก अनुมาตรา (1) (§119 Abs. 1 Nr. 1 GVG⁴⁸) และกรณี การอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย หรือการอุทธรณ์คำสั่ง ของ das Landgericht ตามพระธรรมนูญศาล มาตรา 119 วรรคแรก अनुมาตรา (2) (§119 Abs. 1 Nr. 2 GVG⁴⁹) ก็มี อำนาจพิจารณาคดีอาญาในกรณีการอุทธรณ์ปัญหาข้อกฎหมาย (der Revision) ของ das Amtsgericht และ das Landgericht ตามพระธรรมนูญศาล มาตรา 121 วรรคแรก अनुมาตรา (1) (§121 Abs. 1 Nr. 1 GVG⁵⁰) และกรณีการอุทธรณ์คำสั่งของ das Landgericht ตามพระ

(6) Soweit nach § 142a für die Verfolgung der Strafsachen die Zuständigkeit des Bundes begründet ist, üben diese Oberlandesgerichte Gerichtsbarkeit nach Artikel 96 Abs. 5 des Grundgesetzes aus.

(7) Soweit die Länder aufgrund von Strafverfahren, in denen die Oberlandesgerichte in Ausübung von Gerichtsbarkeit des Bundes entscheiden, Verfahrenskosten und Auslagen von Verfahrensbeteiligten zu tragen oder Entschädigungen zu leisten haben, können sie vom Bund Erstattung verlangen.

⁴⁸**§119 Abs. 1 Nr. 1 GVG** Die Oberlandesgerichte sind in Zivilsachen zuständig für die Verhandlung und Entscheidung über die Rechtsmittel der Beschwerde gegen Entscheidungen der Amtsgerichte

a) in den von den Familiengerichten entschiedenen Sachen;

b) in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit mit Ausnahme der Freiheitsentziehungssachen und der von den Betreuungsgerichten entschiedenen Sachen.

⁴⁹**§119 Abs. 1 Nr. 2 GVG** Die Oberlandesgerichte sind in Zivilsachen zuständig für die Verhandlung und Entscheidung über die Rechtsmittel der Berufung und der Beschwerde gegen Entscheidungen der Landgerichte.

⁵⁰**§121 Abs. 1 Nr. 1 GVG** Die Oberlandesgerichte sind in Strafsachen ferner zuständig für die Verhandlung und Entscheidung über die Rechtsmittel der Revision gegen

a) die mit der Berufung nicht anfechtbaren Urteile des Strafrichters;

b) die Berufungsurteile der kleinen und großen Strafkammern;

c) die Urteile des Landgerichts im ersten Rechtszug, wenn die Revision ausschließlich auf die Verletzung einer in den Landesgesetzen enthaltenen Rechtsnorm gestützt wird.

ธรรมนูญศาล มาตรา 121 วรรคแรก อนุมาตรา (2) (§121 Abs. 1 Nr. 2 GVG⁵¹) และสุดท้ายเป็นศาลชั้นฎีกาจะมีเพียงศาลยุติธรรมแห่งสหพันธ์รัฐ (BGH) ซึ่งตั้งอยู่ที่เมือง Karlsruhe เพียงศาลเดียว ตามพระธรรมนูญศาล มาตรา 123 (§123 GVG⁵²)

(2.2) ศาลปกครองจะประกอบด้วย Verwaltungsgerichte (VG), Oberverwaltungsgericht (OVG) หรือ Verwaltungsgerichtshöfe (VGH) เดิม และศาลปกครองแห่งสหพันธ์รัฐ (BVerwG) ตามประมวลกฎหมายศาลปกครอง (Verwaltungsgerichtsordnung: VwGO) มาตรา 2 (§2 VwGO⁵³) โดย das Verwaltungsgericht จะทำหน้าที่เป็นศาลชั้นต้น ตามประมวลกฎหมายศาลปกครอง มาตรา 45 (§45 VwGO⁵⁴) das Oberverwaltungsgericht จะทำหน้าที่เป็นศาลชั้นอุทธรณ์ ตามประมวลกฎหมายศาลปกครอง มาตรา 46 (§46 VwGO⁵⁵) และศาลปกครองแห่งสหพันธ์รัฐ (BVerwG) ซึ่งตั้งอยู่ที่เมือง Leipzig ตามประมวลกฎหมายศาลปกครอง มาตรา 2 (§2 VwGO) จะทำหน้าที่เป็นศาลชั้นฎีกาตามประมวลกฎหมายศาลปกครอง มาตรา 49 (§49 VwGO⁵⁶)

(2.3) ศาลภาษีอากรจะประกอบด้วย Finanzgerichte (FinG) และศาลภาษีอากรแห่งสหพันธ์รัฐ (BFH) ตามประมวลกฎหมายศาลภาษีอากร (Finanzgerichtsordnung: FGO)

⁵¹ **§121 Abs. 1 Nr. 2 GVG** Die Oberlandesgerichte sind in Strafsachen ferner zuständig für die Verhandlung und Entscheidung über die Rechtsmittel der Beschwerde gegen strafrichterliche Entscheidungen, soweit nicht die Zuständigkeit der Strafkammern oder des Bundesgerichtshofes begründet ist.

⁵² **§123 GVG** Sitz des Bundesgerichtshofes ist Karlsruhe.

⁵³ **§2 VwGO** Gerichte der Verwaltungsgerichtsbarkeit sind in den Ländern die Verwaltungsgerichte und je ein Oberverwaltungsgericht, im Bund das Bundesverwaltungsgericht mit Sitz in Leipzig.

⁵⁴ **§45 VwGO** Das Verwaltungsgericht entscheidet im ersten Rechtszug über alle Streitigkeiten, für die der Verwaltungsrechtsweg offensteht.

⁵⁵ **§46 VwGO** Das Oberverwaltungsgericht entscheidet über das Rechtsmittel

1. der Berufung gegen Urteile des Verwaltungsgerichts,
2. der Beschwerde gegen andere Entscheidungen des Verwaltungsgerichts.

⁵⁶ **§49 VwGO** Das Bundesverwaltungsgericht entscheidet über das Rechtsmittel

1. der Revision gegen Urteile des Oberverwaltungsgerichts nach § 132,
2. der Revision gegen Urteile des Verwaltungsgerichts nach §§ 134 und 135,
3. der Beschwerde nach § 99 Abs. 2 und § 133 Abs. 1 dieses Gesetzes sowie nach § 17a Abs. 4 Satz 4 des Gerichtsverfassungsgesetzes.

มาตรา 2 (§2 FGO⁵⁷) ซึ่ง das Finanzgericht จะเป็นทั้งศาลชั้นต้นและศาลชั้นอุทธรณ์ (obere Landesgerichte) ด้วยในตนเอง ตามประมวลกฎหมายศาลภาษีอากร มาตรา 2, 35 (§§2, 35 FGO⁵⁸) ส่วนศาลภาษีอากรแห่งสหพันธ์ (BFH) ซึ่งตั้งอยู่ที่เมือง München หรือมิวนิค จะเป็นศาลชั้นฎีกาตามประมวลกฎหมายศาลภาษีอากร มาตรา 36, 115 (§§36, 115 FGO⁵⁹)

(2.4) ศาลแรงงานจะประกอบด้วย Arbeitsgerichte (ArbG), Landesarbeitsgerichte (LAG) และศาลแรงงานแห่งสหพันธ์ (BAG) ตามพระราชบัญญัติศาลแรงงาน (Arbeitsgerichtsgesetz: ArbGG) มาตรา 1 (§1 ArbGG⁶⁰) โดย das Arbeitsgericht จะทำหน้าที่เป็นศาลชั้นต้นตามพระราชบัญญัติศาลแรงงาน มาตรา 14 (§14 ArbGG⁶¹), das

⁵⁷ §2 FGO Gerichte der Finanzgerichtsbarkeit sind in den Ländern die Finanzgerichte als obere Landesgerichte, im Bund der Bundesfinanzhof mit dem Sitz in München.

⁵⁸ §35 FGO Das Finanzgericht entscheidet im ersten Rechtszug über alle Streitigkeiten, für die der Finanzrechtsweg gegeben ist.

⁵⁹ §36 FGO Der Bundesfinanzhof entscheidet über das Rechtsmittel

1. der Revision gegen Urteile des Finanzgerichts und gegen Entscheidungen, die Urteilen des Finanzgerichts gleichstehen,

2. der Beschwerde gegen andere Entscheidungen des Finanzgerichts, des Vorsitzenden oder des Berichterstatters.

§115 FGO (1) Gegen das Urteil des Finanzgerichts (§ 36 Nr. 1) steht den Beteiligten die Revision an den Bundesfinanzhof zu, wenn das Finanzgericht oder auf Beschwerde gegen die Nichtzulassung der Bundesfinanzhof sie zugelassen hat.

(2) Die Revision ist nur zuzulassen, wenn

1. die Rechtssache grundsätzliche Bedeutung hat,

2. die Fortbildung des Rechts oder die Sicherung einer einheitlichen Rechtsprechung eine Entscheidung des Bundesfinanzhofs erfordert oder

3. ein Verfahrensmangel geltend gemacht wird und vorliegt, auf dem die Entscheidung beruhen kann.

(3) Der Bundesfinanzhof ist an die Zulassung gebunden.

⁶⁰ §1 ArbGG Die Gerichtsbarkeit in Arbeitssachen - §§ 2 bis 3 - wird ausgeübt durch die Arbeitsgerichte - §§ 14 bis 31 -, die Landesarbeitsgerichte - §§ 33 bis 39 - und das Bundesarbeitsgericht - §§ 40 bis 45 - (Gerichte für Arbeitssachen).

⁶¹ §14 ArbGG (1) In den Ländern werden Arbeitsgerichte errichtet. usw.

Landesarbeitsgericht จะทำหน้าที่เป็นศาลชั้นอุทธรณ์ ตามพระราชบัญญัติศาลแรงงาน มาตรา 33 (§33 ArbGG⁶²) และศาลแรงงานแห่งสหพันธ์รัฐ (BAG) ซึ่งตั้งอยู่ที่เมือง Erfurt ทำหน้าที่เป็นศาลชั้นฎีกา ตามพระราชบัญญัติศาลแรงงาน มาตรา 40 (§40 ArbGG⁶³)

(2.5) ศาลสังคมจะประกอบด้วย Sozialgerichte (SG), Landessozialgerichte (LSG) และศาลสังคมแห่งสหพันธ์รัฐ (BSG) ตามพระราชบัญญัติศาลสังคม (Sozialgerichtsgesetz: SGG) มาตรา 2 (§2 SGG⁶⁴) โดย das Sozialgericht จะทำหน้าที่เป็นศาลชั้นต้นตามพระราชบัญญัติศาลสังคม มาตรา 7 วรรคแรก (§7 Abs. 1 SGG⁶⁵), das Landessozialgericht ทำหน้าที่เป็นศาลชั้นอุทธรณ์ตามพระราชบัญญัติศาลสังคม มาตรา 29 วรรคแรก (§29 Abs. 1 SGG⁶⁶) และศาลสังคมแห่งสหพันธ์รัฐ (BSG) ซึ่งตั้งอยู่ที่เมือง Kassel ตามพระราชบัญญัติศาล

⁶² **§33 ArbGG** In den Ländern werden Landesarbeitsgerichte errichtet. § 14 Abs. 2 bis 5 ist entsprechend anzuwenden.

⁶³ **§40 ArbGG** (1) Das Bundesarbeitsgericht hat seinen Sitz in Erfurt.

(2) Die Geschäfte der Verwaltung und Dienstaufsicht führt das Bundesministerium für Arbeit und Soziales im Einvernehmen mit dem Bundesministerium der Justiz. Das Bundesministerium für Arbeit und Soziales kann im Einvernehmen mit dem Bundesministerium der Justiz Geschäfte der Verwaltung und Dienstaufsicht auf den Präsidenten des Bundesarbeitsgerichts übertragen.

⁶⁴ **§2 SGG** Als Gerichte der Sozialgerichtsbarkeit werden in den Ländern Sozialgerichte und Landessozialgerichte, im Bund das Bundessozialgericht errichtet.

⁶⁵ **§7 Abs. 1 SGG** Die Sozialgerichte werden als Landesgerichte errichtet. Die Errichtung und Aufhebung eines Gerichts und die Verlegung eines Gerichtssitzes werden durch Gesetz angeordnet. Änderungen in der Abgrenzung der Gerichtsbezirke können auch durch Rechtsverordnung bestimmt werden. Die Landesregierung oder die von ihr beauftragte Stelle kann anordnen, daß außerhalb des Sitzes eines Sozialgerichts Zweigstellen errichtet werden.

⁶⁶ **§29 Abs. 1 SGG** Das Sozialgericht besteht aus der erforderlichen Zahl von Berufsrichtern als Vorsitzenden und aus den ehrenamtlichen Richtern.

สังคม มาตรา 38 (§38 Abs.1 SGG⁶⁷) จะทำหน้าที่เป็นศาลชั้นฎีกาตามพระราชบัญญัติศาลสังคม มาตรา 39 (§39 SGG⁶⁸)

(3) ระบบในการวินิจฉัยอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลของประเทศเยอรมนี ซึ่งเป็นศาลระบบหลายศาลที่แต่ละศาลสามารถเกิดปัญหาเรื่องการขัดกันของเขตอำนาจศาลได้ แต่ประเทศเยอรมนีก็ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล เพื่อให้เป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดเรื่องเขตอำนาจศาลอย่างระบบศาลคู่ของประเทศฝรั่งเศส หากแต่ประเทศเยอรมนีใช้ระบบให้ศาลผู้รับคดีไว้เป็นผู้มีอำนาจในการวินิจฉัยชี้ขาดเรื่องเขตอำนาจศาลตามตามพระธรรมนูญศาล มาตรา 17ก (§17a GVG⁶⁹) ดังนี้

⁶⁷ **§38 Abs.1 SGG** Das Bundessozialgericht hat seinen Sitz in Kassel.

⁶⁸ **§39 SGG** (1) Das Bundessozialgericht entscheidet über das Rechtsmittel der Revision.

(2) Das Bundessozialgericht entscheidet im ersten und letzten Rechtszug über Streitigkeiten nicht verfassungsrechtlicher Art zwischen dem Bund und den Ländern sowie zwischen verschiedenen Ländern in Angelegenheiten des § 51. Hält das Bundessozialgericht in diesen Fällen eine Streitigkeit für verfassungsrechtlich, so legt es die Sache dem Bundesverfassungsgericht zur Entscheidung vor. Das Bundesverfassungsgericht entscheidet mit bindender Wirkung.

⁶⁹ **§17a GVG** (1) Hat ein Gericht den zu ihm beschrittenen Rechtsweg rechtskräftig für zulässig erklärt, sind andere Gerichte an diese Entscheidung gebunden.

(2) Ist der beschrittene Rechtsweg unzulässig, spricht das Gericht dies nach Anhörung der Parteien von Amts wegen aus und verweist den Rechtsstreit zugleich an das zuständige Gericht des zulässigen Rechtsweges. Sind mehrere Gerichte zuständig, wird an das vom Kläger oder Antragsteller auszuwählende Gericht verwiesen oder, wenn die Wahl unterbleibt, an das vom Gericht bestimmte. Der Beschluß ist für das Gericht, an das der Rechtsstreit verwiesen worden ist, hinsichtlich des Rechtsweges bindend.

(3) Ist der beschrittene Rechtsweg zulässig, kann das Gericht dies vorab aussprechen. Es hat vorab zu entscheiden, wenn eine Partei die Zulässigkeit des Rechtsweges rügt.

(4) Der Beschluß nach den Absätzen 2 und 3 kann ohne mündliche Verhandlung ergehen. Er ist zu begründen. Gegen den Beschluß ist die sofortige Beschwerde nach den Vorschriften der jeweils anzuwendenden Verfahrensordnung gegeben. Den Beteiligten steht die Beschwerde gegen einen Beschluß des oberen Landesgerichts an

(3.1) เมื่อศาลที่รับฟ้องไว้วินิจฉัยว่าคดีอยู่ในเขตอำนาจของศาลตน คดีนั้นศาลที่รับฟ้องย่อมมีเขตอำนาจ และคำวินิจฉัยนี้มีผลผูกพันศาลอื่น ตามพระธรรมนูญศาล มาตรา 17 ก วรรคแรก (§17a Abs. 1 GVG)

(3.2) เมื่อศาลที่รับฟ้องเห็นว่าคดีมิได้อยู่ในเขตอำนาจของตน ศาลต้องวินิจฉัยต่อไปว่าคดีอยู่ในเขตอำนาจของศาลใด และคำวินิจฉัยนี้มีผลผูกพันศาลซึ่งคำวินิจฉัยได้ระบุไว้ว่าเป็นศาลที่มีเขตอำนาจ ตามพระธรรมนูญศาล มาตรา 17ก วรรคสอง (§17a Abs. 2 GVG)

และเงื่อนไขในการเสนอปัญหาเรื่องเขตอำนาจศาลจะต้องเสนอตั้งแต่ศาลชั้นต้น ตามพระธรรมนูญศาล มาตรา 17ก วรรคห้า (§17a Abs. 5 GVG)⁷⁰

5. ระบบศาลและการชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลของไทย

ระบบศาลและการชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลไทยในปัจจุบันสามารถแบ่งการพิจารณาออกได้เป็น 2 เรื่อง คือ ระบบศาลไทยในปัจจุบัน และการชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลไทยในปัจจุบัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.1 ระบบศาลไทยในปัจจุบัน

ระบบศาลไทยในปัจจุบันตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ยังคงถือตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ซึ่งแบ่งศาลออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ ศาลรัฐธรรมนูญ และศาลปกติธรรมดา ซึ่งจะประกอบด้วย ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และศาลทหาร

den obersten Gerichtshof des Bundes nur zu, wenn sie in dem Beschluß zugelassen worden ist. Die Beschwerde ist zuzulassen, wenn die Rechtsfrage grundsätzliche Bedeutung hat oder wenn das Gericht von der Entscheidung eines obersten Gerichtshofes des Bundes oder des Gemeinsamen Senats der obersten Gerichtshöfe des Bundes abweicht. Der oberste Gerichtshof des Bundes ist an die Zulassung der Beschwerde gebunden.

(5) Das Gericht, das über ein Rechtsmittel gegen eine Entscheidung in der Hauptsache entscheidet, prüft nicht, ob der beschrittene Rechtsweg zulässig ist.

(6) Die Absätze 1 bis 5 gelten für die in bürgerlichen Rechtsstreitigkeiten, Familiensachen und Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit zuständigen Spruchkörper in ihrem Verhältnis zueinander entsprechend.

⁷⁰ Otto Rudolf Kissel und Herbert Mayer, *Gerichtsverfassungsgesetz*, §17 Rn. 1.

ทั้งนี้เห็นว่าระบบศาลไทยเป็นระบบหลายศาลลักษณะเดียวกับของประเทศเยอรมนี มากกว่าเป็นระบบศาลคู่ตามอย่างประเทศฝรั่งเศส โดยในส่วนของศาลปกครองตามมีรายละเอียดดังนี้

(1) ศาลยุติธรรม แบ่งเป็น 3 ชั้นศาล คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 219 วรรคแรก, พระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 1 กล่าวคือ ศาลชั้นต้นแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 2 คือ ศาลธรรมดา และศาลชำนาญพิเศษ โดยศาลธรรมดาสจะประกอบด้วยศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาคดีแพ่งและคดีอาญา คือ ศาลแพ่ง ศาลอาญา ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ศาลอาญากรุงเทพใต้ ศาลแพ่งธนบุรี ศาลอาญาธนบุรี ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ศาลจังหวัด ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด ศาลแขวง ส่วนศาลชั้นต้นอีกประเภทหนึ่งคือศาลชำนาญพิเศษ ซึ่งเป็นศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาคดีตามกฎหมายพิเศษ อันประกอบด้วยศาลแรงงานกลาง ศาลแรงงานภาค ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522 ศาลภาษีอากรกลาง ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลภาษีอากรและวิธีพิจารณาคดีภาษีอากร พ.ศ. 2528 ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 และศาลล้มละลายกลาง สำหรับศาลชั้นอุทธรณ์จะประกอบด้วย ศาลอุทธรณ์ และศาลอุทธรณ์ภาค ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 3 ส่วนศาลฎีกาจะมีเพียงศาลเดียว

(2) ศาลปกครอง เป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีปกครอง โดยไม่รวมถึงคดีอาญา ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ชั้นศาล คือ ศาลปกครองชั้นต้น และศาลปกครองสูงสุด โดยศาลปกครองชั้นต้นจะประกอบด้วย ศาลปกครองกลาง และศาลปกครองในภูมิภาค ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 7 ซึ่งศาลปกครองในภูมิภาคมีทั้งสิ้น 16 ศาล⁷¹ ส่วนศาลปกครองสูงสุดจะมีเพียงศาลเดียวทำหน้าที่เป็นศาลชั้นฎีกา

(3) ศาลทหาร เป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาทหาร ซึ่งเป็นการดำเนินการทางวินัยทหาร⁷² โดยไม่รวมไปถึงคดีแพ่งและคดีปกครอง ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ชั้นศาล คือ ศาลชั้นต้น ศาลชั้นกลาง และศาลชั้นสูงสุด ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 6 วรรคแรก โดยศาลชั้นต้นจะประกอบด้วย ศาลทหารกรุงเทพ ศาลมณฑลทหาร ศาลจังหวัดทหาร และศาลประจำหน่วยทหาร ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498

⁷¹ไพโรจน์ วายุภาพ, คู่มือปฏิบัติเกี่ยวกับการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และศาลอื่นขัดกัน, (กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ, 2543) น. 7-8.

⁷²คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 226/2551

มาตรา 7⁷³ ส่วนศาลชั้นกลางและชั้นสูงสุดนั้นมียุติวิธีศาลคือ ศาลทหารกลาง ซึ่งตั้งอยู่ในกรมพระธรรมนูญ และศาลทหารสูงสุด ซึ่งตั้งอยู่ในสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม แต่อย่างไรก็ตามอำนาจพิจารณาคดีอาญาของศาลทหารสามารถจะขยายได้ในกรณีไม่ปกติ คือมีการรบหรือสงครามหรือมีการประกาศกฎอัยการศึก ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 36 กับสามารถตั้งศาลเพิ่มได้เป็นศาลอาญาศึกษาเฉพาะในเขตยุทธบริเวณตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 6 วรรคสอง 39

5.2 การชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลไทยในปัจจุบัน

การชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลไทยในปัจจุบันสามารถแบ่งออกเป็น 2 กรณี คือ กรณีการขัดกันของเขตอำนาจศาลในระหว่างศาลปกติธรรมดา ซึ่งก็คือกรณีที่เกิดการขัดกันของเขตอำนาจศาลในระหว่างศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และศาลทหาร กับกรณีของการขัดกันของเขตอำนาจศาลภายในองค์กรศาลเดียวกัน ซึ่งก็คือการขัดกันของเขตอำนาจศาลในระหว่างศาลยุติธรรมด้วยกัน และการขัดกันของเขตอำนาจศาลในระหว่างศาลปกครองด้วยกัน

(1) กรณีการขัดกันของเขตอำนาจศาลในระหว่างศาลปกติธรรมดา เป็นกรณีที่เกิดการขัดกันของเขตอำนาจศาลในระหว่างศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และศาลทหาร ในขอบเขต 2 เรื่อง คือ อำนาจศาลในการพิจารณาตัดสินคดีกันทั้งก่อนรับฟ้องหรือหลังจากรับคำฟ้องแล้ว ตามพระราชบัญญัติการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล พ.ศ. 2542 มาตรา 10 ถึงมาตรา 13 และมาตรา 15 กับอำนาจแห่งคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลขัดกัน ตามพระราชบัญญัติการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล พ.ศ. 2542 มาตรา 14 ซึ่งการขัดกันของเขตอำนาจศาลสามารถเกิดการขัดกันของเขตอำนาจได้ 2 คู่กรณี คือ ระหว่างศาลยุติธรรมกับศาลปกครอง และระหว่างศาลยุติธรรมกับศาลทหาร ส่วนการขัดกันของเขตอำนาจระหว่างศาลปกครองกับศาลทหารนั้นไม่มี

การแก้ปัญหของเขตอำนาจศาลในระหว่างศาลปกติธรรมดาของไทยได้กำหนดให้มีคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลขึ้นมาแบบเดียวกับของประเทศฝรั่งเศส และกำหนดขั้นตอนการแก้ไขปัญหา ดังนี้

(1.1) ให้ศาลที่รับฟ้อง หรือศาลที่ส่งความเห็น มีความเห็นก่อนว่าคดีอยู่ในเขตอำนาจของตนหรือไม่

(1.2) เมื่อศาลที่รับฟ้องมีความเห็นประการใดแล้ว ให้ส่งความเห็นนั้นไปยังศาลที่ถูกกล่าวอ้างว่ามีเขตอำนาจ หรือศาลที่รับความเห็น ให้ความเห็นว่าคดีอยู่ในเขตอำนาจหรือไม่

⁷³ไพโรจน์ วายุภาพ, คู่มือปฏิบัติเกี่ยวกับการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และศาลอื่นขัดกัน, น. 8.

(1.3) ผลของความเห็นระหว่าง 2 ศาล สามารถแยกผลได้ 2 ประการ ดังนี้

ประการแรก หากทั้งสองศาลมีความเห็นตรงกันว่า ศาลใดศาลหนึ่งมีอำนาจ ศาลนั้นย่อมมีเขตอำนาจเหนือคดี ซึ่งเกิดขึ้นได้ 2 แบบ คือ เมื่อศาลที่รับฟ้องมีความเห็นตนมีเขตอำนาจและศาลที่ถูกกล่าวอ้างว่ามีเขตอำนาจมีความเห็นฟ้องด้วย กับเมื่อศาลที่รับฟ้องมีความเห็นตนไม่มีเขตอำนาจและเห็นว่าศาลที่ถูกกล่าวอ้างว่ามีเขตอำนาจนั้นไม่มีเขตอำนาจ ซึ่งศาลที่ถูกกล่าวอ้างว่ามีเขตอำนาจมีความเห็นฟ้องด้วยว่าตนมีเขตอำนาจ ทั้งนี้ตามพระราชบัญญัติการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล พ.ศ. 2542 มาตรา 10 (1), (2)

ประการที่สอง หากทั้งสองศาลมีความเห็นไม่ตรงกัน ซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้ 2 แบบ คือ เมื่อทั้งสองศาลต่างมีความเห็นในทางรับ (positive) ว่าตนมีเขตอำนาจ กับเมื่อทั้งสองศาลต่างมีความเห็นในทางปฏิเสธ (negative) ว่าตนไม่มีเขตอำนาจ กรณีเช่นนี้ต้องส่งเรื่องให้คณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลเป็นผู้พิจารณาวินิจฉัยว่าคดีอยู่ในเขตอำนาจของศาลใด ทั้งนี้ตามพระราชบัญญัติการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล พ.ศ. 2542 มาตรา 10 (3)

เนื่องจากปัญหาว่าด้วยการขัดกันของเขตอำนาจศาลในระหว่างศาลปกครองตามของไทยไม่มีกรณีการขัดกันของเขตอำนาจระหว่างศาลปกครองกับศาลทหาร จึงทำให้เกิดคำถามว่า การนำศาลทหารเข้ามาร่วมในการวินิจฉัยถึงปัญหาเรื่องเขตอำนาจศาลของศาลยุติธรรมกับศาลปกครองจะเป็นสิ่งที่ถูกต้องหรือไม่ นอกจากนี้ ยังพบคำถามอีกประการว่า ศาลทหารไทยเป็นองค์กรตุลาการที่เป็นอิสระและสอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตยหรือไม่

(2) กรณีของการขัดกันของเขตอำนาจศาลในระหว่างศาลยุติธรรมด้วยกัน เป็นกรณีที่ศาลยุติธรรมด้วยกันเองเกิดการขัดกันเรื่องของเขตอำนาจศาล ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กรณีคือ กรณีของการขัดกันระหว่างศาลธรรมดาด้วยกัน กรณีของการขัดกันระหว่างศาลธรรมดากับศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษ

(2.1) ในกรณีของการขัดกันเรื่องเขตอำนาจศาลในระหว่างศาลธรรมดาด้วยกัน ศาลซึ่งรับฟ้องคดีนั้นไต่ถามเป็นผู้มีอำนาจวินิจฉัยว่าคดีอยู่ในเขตอำนาจศาลของตนหรือไม่ เว้นแต่กรณีการขัดกันเรื่องเขตอำนาจศาลกับศาลเยาวชนและครอบครัว ที่ต้องเสนอให้ประธานศาลฎีกาเป็นผู้วินิจฉัย ทั้งนี้ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 11

(2.2) ในกรณีของการขัดกันเรื่องเขตอำนาจศาลในระหว่างศาลธรรมดากับศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษ ผู้ที่มีอำนาจวินิจฉัย แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ⁷⁴

กลุ่มแรก ให้ประธานศาลฎีกาเป็นผู้วินิจฉัย คือกรณีการขัดกันเรื่องเขตอำนาจศาลกับศาลภาษีอากรกลาง ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลภาษีอากรและวิธีพิจารณา

⁷⁴ เฟิงอ้าง, น. 64-68.

คดีภาษีอากร พ.ศ. 2528 มาตรา 10 วรรคสอง หรือกับศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 9 หรือกับศาลล้มละลายกลาง ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542 มาตรา 9 วรรคแรก

กลุ่มที่สอง ให้อธิบดีศาลชำนาญพิเศษเป็นผู้วินิจฉัย ซึ่งมีกรณีเดียวคือ กรณีการขัดกันเรื่องเขตอำนาจศาลกับศาลแรงงาน ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522 มาตรา 9 วรรคสอง ที่ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลแรงงานกลางเป็นผู้วินิจฉัย

(3) กรณีของการขัดกันของเขตอำนาจศาลในระหว่างศาลปกครองด้วยกันให้ศาลซึ่งรับฟ้องคดีนั้นไต่ถามเป็นผู้มีอำนาจวินิจฉัยว่าคดีอยู่ในเขตอำนาจศาลใด ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 47 วรรคสาม⁷⁵

6. ปัญหาของระบบศาลและการชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลของไทย

6.1 ปัญหาเรื่องระบบการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล

เมื่อคดีโดยส่วนใหญ่ที่ให้คณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลพิจารณาเป็นเรื่องระหว่างศาลยุติธรรมกับศาลปกครอง และไม่มีเรื่องระหว่างศาลปกครองกับศาลทหารเข้าสู่การพิจารณา ประกอบกับระบบการชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลทหารกับศาลยุติธรรมสามารถนำระบบที่ให้ศาลที่รับฟ้องเป็นผู้วินิจฉัยมาพัฒนาได้ โดยบังคับให้คำวินิจฉัยในส่วนนี้ต้องมีการวินิจฉัยโดยทันทีก่อน และถึงที่สุดที่ศาลชั้นอุทธรณ์ โดยมีผลผูกพันศาลและคู่ความมิให้ต่อสู้ปัญหาเรื่องเขตอำนาจศาลในศาลที่ถูกวินิจฉัยแล้วว่ามีเขตอำนาจเหนือคดีนั้นตามแบบประเทศเยอรมนี การปรับปรุงคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลที่ให้เฉพาะระหว่างศาลยุติธรรมกับศาลปกครองตามแบบประเทศฝรั่งเศสจึงเป็นสิ่งที่เหมาะสมและถูกต้องตรงกับเนื้อหาของเรื่อง

ฉะนั้น พระราชบัญญัติการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล พ.ศ. 2542 จึงสมควรมีการปรับปรุงองค์ประกอบของคณะกรรมการเสียใหม่ตามเนื้อเรื่องและความเป็นจริง โดยตัดส่วนของศาลทหารออกไป พร้อมกับแก้ไขกฎหมายในส่วนของศาลทหารในเรื่องของการไต่ถามเขตอำนาจศาล โดยการพัฒนาระบบศาลที่รับฟ้องเป็นผู้วินิจฉัยที่มีอยู่เดิมต่อไป

⁷⁵ เฟิงอ้าง, น. 71-72.

6.2 ปัญหาเรื่องเขตอำนาจของศาลทหาร

เนื่องจากศาลทหารของไทยเป็นการจัดองค์กรศาลคู่ในระบบศาลพลเรือนและศาลทหารตามแนวความคิดของยุคสังคมนิยมแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (die absolute Monarchie) จึงทำให้แนวความคิดพื้นฐานของระบบศาลไม่สอดคล้องกับสังคมแบบพระมหากษัตริย์ภายใต้ประชาธิปไตย (die demokratische Monarchie) ในปัจจุบัน ซึ่งศาลยุติธรรมไม่ใช่ศาลพลเรือน หากแต่เป็นศาลของปวงชนชาวไทยที่มีอำนาจในการพิจารณาคดีแพ่งและคดีอาญาทั้งปวง การที่ศาลทหารยังคงมีอำนาจในทางตุลาการในมือแบบสมบูรณ ก่อให้เกิด คดีอาญาที่ขึ้นต่อศาลทหารสามารถถึงที่สุดได้ภายในองค์กรทหาร ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 24 วรรคสอง จึงเป็นการจัดวางโครงสร้างองค์กรของรัฐในส่วนขององค์กรผู้ใช้อำนาจอธิปไตยที่ขัดต่อระบบสังคมประชาธิปไตยที่ถือว่าพลเรือน กับข้าราชการพลเรือน ทหาร และตำรวจ ซึ่งต่างก็ต้องวินัยราชการที่เคร่งครัดเหมือนกัน แต่ทั้งหมดก็เป็นปวงชนชาวไทยเสมอภาคกัน คดีอาญาทั้งปวงจึงต้องมีศาลชั้นสูงสุดเป็นศาลเดียวกันคือศาลฎีกาเพื่อให้มีการตรวจสอบได้

ฉะนั้น ศาลทหารจึงควรลดอำนาจในทางตุลาการลง โดยให้เหลืออำนาจในทางตุลาการเฉพาะในการเป็นศาลชั้นต้นและศาลชั้นกลางหรือชั้นอุทธรณ์เท่านั้น ส่วนอำนาจในทางคดีชั้นสูงสุดหรือชั้นฎีกา ต้องมาให้ศาลฎีกาเป็นผู้พิจารณาพิพากษาต่อไป เพราะถือว่าเป็นเรื่องที่ต้องให้องค์กรตุลาการโดยแท้เข้ามาตรวจสอบวินัยทหารได้จริง เหมือนกรณีข้าราชการพลเรือนและตำรวจที่กระทำความผิด

7. สรุป

ในทางตำราวิชาการกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและวิชาการกฎหมายพระธรรมนูญศาลยุติธรรมยังขาดการอธิบายและและวางหลักกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องระบบศาลและการชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล บทความฉบับนี้จึงค้นคว้าและวางหลักกฎหมาย พร้อมเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นในเรื่องดังกล่าว และจากการศึกษาจะพบว่าระบบศาลและการชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล มีพัฒนาการดังนี้

1. ก่อนการปฏิรูปการปกครองสมัย ร.5 เป็นระบบหลายศาล ซึ่งมีการชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลโดยกรมประทับตรารับฟ้อง
2. หลังการปฏิรูปการปกครองสมัย ร.5 เป็นระบบ 2 ศาล โดยมีศาลสูงสุดศาลเดียว ซึ่งมีการชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลโดยศาลที่รับฟ้องคดี
3. หลังการรัฐประหาร 2494 เป็นระบบศาลคู่ มีศาลสูงสุด 2 ศาล ซึ่งมีการชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลยังคงใช้ระบบเดิมคือ ศาลที่รับฟ้องคดี

4. หลังการปฏิรูปการเมือง 2540 เป็นระบบหลายศาล มีศาลสูงสุด 3 ศาล ซึ่งมีการชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลโดยเปลี่ยนระบบใหม่คือ ให้ศาลที่รับฟ้องคดีกับศาลที่ถูกกล่าวอ้างว่ามีเขตอำนาจวินิจฉัยกันก่อน หากมีปัญหาจึงเสนอต่อคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล ซึ่งสามารถสรุปได้ตามตารางนี้

ยุคสมัย	ระบบศาล	การชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล
ก่อนการปฏิรูปการปกครองสมัย ร.5	หลายศาล	กรมประทับตรารับฟ้อง
หลังการปฏิรูปการปกครองสมัย ร.5	2 ศาล โดยมีศาลสูงสุดศาลเดียว	ศาลที่รับฟ้องคดี
หลังการรัฐประหาร 2494	ศาลคู่ มีศาลสูงสุด 2 ศาล	ศาลที่รับฟ้องคดี
หลังการปฏิรูปการเมือง 2540	หลายศาล มีศาลสูงสุด 3 ศาล	ศาลที่รับฟ้องคดีกับศาลที่ถูกกล่าวอ้างว่ามีเขตอำนาจวินิจฉัยกันก่อน หากมีปัญหาจึงเสนอต่อคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล

และจะพบต่อไปว่าระบบศาลของไทยยังคงมีอิทธิพลทางแนวความคิดเดิมที่แบ่งศาลเป็น 2 กลุ่ม คือศาลพลเรือน ซึ่งประกอบด้วยศาลรัฐธรรมนูญ ศาลยุติธรรม และศาลปกครอง กับศาลทหาร อันเป็นระบบการแบ่งที่เน้นอำนาจทางทหาร อันเป็นแบบเก่าที่ใช้กันมาก่อนการปฏิรูปการเมือง 2540 ซึ่งไม่เหมาะสมกับการปกครองของไทยในปัจจุบัน เพราะการแบ่งระบบศาลตามกฎหมายรัฐธรรมนูญมีการแบ่งเป็นระบบหลายศาล คือมีทั้งศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และศาลทหาร กับยังมีศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งผลแห่งคำพิพากษาย่อมต้องผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอื่นของรัฐ ซึ่งไม่เว้นแม้แต่ศาลทหาร ดังนั้น การแบ่งแยกระบบศาลออกเป็นศาลทหารและศาลพลเรือนจึงไม่สอดคล้องกับระบบตามรัฐธรรมนูญในปัจจุบัน โดยสามารถนำมาเปรียบเทียบได้ตาม 2 ตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 การแบ่งศาลเป็นระบบศาลพลเรือนกับศาลทหาร ซึ่งเป็นแบบเก่าที่ใช้กันมาก่อนการปฏิรูปการเมือง 2540

ศาลพลเรือน	ศาลทหาร
ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง	ศาลทหาร

ตารางที่ 2 การแบ่งระบบศาลตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นแบบใหม่ที่ใช้หลังจากการปฏิรูปการเมือง 2540

ศาลรัฐธรรมนูญ		
ศาลยุติธรรม	ศาลปกครอง	ศาลทหาร

ในเรื่องการชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลของไทยสามารถแบ่งออกเป็น 2 กรณี คือ กรณีการขัดกันของเขตอำนาจศาลในระหว่างศาลปกติธรรมดา ซึ่งก็คือกรณีที่เกิดการขัดกันของเขตอำนาจศาลในระหว่างศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และศาลทหาร กับกรณีของการขัดกันของเขตอำนาจศาลภายในองค์กรศาลเดียวกัน ซึ่งก็คือการขัดกันของเขตอำนาจศาลในระหว่างศาลยุติธรรมด้วยกัน และการขัดกันของเขตอำนาจศาลในระหว่างศาลปกครองด้วยกัน โดยในกรณีการขัดกันของเขตอำนาจศาลในระหว่างศาลปกติธรรมดาก็จะใช้วิธีการแก้ปัญหาตามพระราชบัญญัติการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลขึ้นมา ส่วนกรณีของการขัดกันของเขตอำนาจศาลภายในองค์กรศาลเดียวกันนั้น แต่ละองค์กรศาลจะเป็นผู้วินิจฉัยถึงเขตอำนาจศาลกันเอง

สำหรับปัญหาในส่วนของการขัดกันของเขตอำนาจศาลจะพบว่า ระบบศาลไทยเป็นระบบหลาย โดยจะมีการขัดกันของเขตอำนาจศาลระหว่าง 3 ศาล เกิดขึ้นโดยส่วนใหญ่เฉพาะระหว่างศาลยุติธรรมกับศาลปกครอง และไม่มีปัญหาการขัดกันของเขตอำนาจศาลในระหว่างศาลปกครองกับศาลทหาร จึงกลายเป็นปัญหาที่สะท้อนกลับไปถึงโครงสร้างของคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลว่าสมควรจะต้องมีการปรับปรุงใหม่หรือไม่ โดยการแยกศาลทหารออกมาใช้ระบบเดิมที่ให้ศาลที่รับฟ้องเป็นผู้วินิจฉัย แต่เพิ่มเติมไว้ในส่วนของการพิจารณาเรื่องเขตอำนาจศาลให้จบเสียก่อนภายใน 2 ชั้นศาล โดยอาจจะให้ศาลฎีกาหรือศาลทหารชั้นสูงสุดเป็นผู้วินิจฉัย หรือให้ศาลอุทธรณ์หรือศาลทหารชั้นกลางวินิจฉัยเป็นที่สุด คือต้องห้ามมิให้ฎีกาต่อไป แล้วให้คณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลเป็นการวินิจฉัยการขัดกันของเขตอำนาจศาลในระหว่างศาลยุติธรรมกับศาลปกครอง